Bewijs in het strafrecht

Martin Scharenborg

Heruitgave van de Geschiedenis van het WvSr, geschreven door mr. H.J. Schmidt:
1. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1881-1886), ISBN 9789463426718
2. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1881-1886), ISBN 9789463426749
3. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1881-1886), ISBN 9789463426756
4. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1881-1886), ISBN 9789463426763
5. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1886-1901), ISBN 9789463426770

Serie geschiedenis van het strafrecht:
1. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1886-2017), ISBN 9789462546677
2. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1886-2017), ISBN 9789462546684
3. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1886-2017), ISBN 9789462546691

Serie fraude en integriteit:
- Onderzoeken van fraude (ISBN 9789463185141)
- Voorkomen van fraude (ISBN 9789463185172)
- Fraude door ambtenaren (ISBN 9789463185271)
- Fraude door werknemers (ISBN 9789463185240)
- Fraude en accountant (ISBN 9789463185325)
- Uitkeringsfraude (ISBN 9789463185011)
- Faillissementsfraude (ISBN 9789463185073)
- Fraude in het strafrecht (ISBN 9789463185301)

Serie tuchtrecht:
- Tuchtrecht voor accountants (ISBN 9789463185905)
- Tuchtrecht voor advocaten (ISBN 9789463185943)
- Tuchtrecht voor gerechtsdeurwaarders (ISBN 9789463185929)
- Tuchtrecht voor notarissen (ISBN 9789463185882)

Serie strafrecht:
- Witwassen (ISBN 9789463428859)
- Afpakken & ontnemen (ISBN 9789463427043)
- Cybercrime (ISBN 9789463426923)
- Verkeersmisdrijven (ISBN 9789462546707)
- Bewijs in het strafrecht (ISBN 9789463425193)
- Vermogensmisdrijven (ISBN 9789463425827)

Voor meer informatie wordt verwezen naar de website www.fraudeknooppunt.nl.

Copyright
Dit geldt alleen voor de door mij geschreven boeken, de serie geschreven door mr. Schmidt is vrij van auteursrechten.

M. Scharenborg
ISBN: 9789463425193
© 2019 M. Scharenborg

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Voorwoord

Bewijs in het strafrecht is datgene waarop een verdachte van een strafbaar feit wordt beoordeeld: schuldig of onschuldig. Bewijs dient te overtuigen. Daartoe dient bewijs verzameld te worden, om vervolgens in de strafzaak gebruikt te worden. Maar voordat bewijs mag worden verzameld moet sprake zijn van een strafrechtelijk onderzoek. Dit boek richt zich op het bewijs (deel A), de bewijsmiddelen (deel B) en de bewijsgaring (deel C). Hierbij wordt ingegaan op de wet, de wetsgeschiedenis en de jurisprudentie.

Het boek is geschreven als een praktisch handboek. Dit betekent dat zo veel mogelijk onderwerpen in relatie tot bewijs zijn beschreven, met zo veel mogelijk relevante (en recente) arresten ter onderbouwing van het gestelde alsook ter voorbeeld. Vanwege de rechtsvorming is ervoor gekozen vooral arresten van Hoven en Hoge Raad uit te werken.
Ter beperking van de omvang is gekozen om alleen de strafvorderlijke bevoegdheden uit het Wetboek van strafvordering, de Opiumwet en de Wet wapens en munitie te behandelen.
Daarnaast is het boek beperkt tot uitoefening van de opsporingsbevoegdheden in Nederland. Opsporing in het buitenland wordt niet besproken, noch het Europees onderzoeksbevel.

Een inhoudelijke opmerking over de wijze van citeren. In sommige gevallen zijn citaten letterlijk opgenomen maar in de meeste gevallen zijn teksten geparafraseerd of verkort. Dit betekent dat de lezer goed doet althans kan doen om de oorspronkelijke uitspraken of teksten te raadplegen, zoals opgenomen in de voetnoten. Het gaat hier voor het overgrote deel om bronnen afkomstig van www.wetten.nl of www.rechtspraak.nl.

Martin Scharenborg, 2019

Inhoudsopgave

DEEL A BEWIJS **15**

1 Algemeen **17**

1.1 Inleiding 17
1.2 Definitie van bewijs 17
1.3 Bewijsstelsel 18
1.4 Bewijsminimum 20
1.4.1 Algemeen 20
1.4.2 Steunbewijs 21
1.4.3 Ketting-, keten- of schakelbewijs 23
1.5 Wettige bewijsmiddelen 25
1.6 Bewijsgronden (indirect bewijs) 27
1.7 Feiten van algemene bekendheid 29

2 Het strafrechtelijk onderzoek **35**

2.1 Inleiding 35
2.2 Het verkennend onderzoek 35
2.3 Het opsporingsonderzoek 38
2.4 De aanleiding 40
2.4.1 Algemeen 40
2.4.2 Hulpverleningstaak 40
2.4.3 Controletaak 43
2.4.4 *Anonieme informatie* 45
2.4.5 *Aangifte* *52*
2.4.6 *Klacht* *56*
2.5 De verdenking 61
2.5.1 Algemeen 61
2.5.2 Wetboek van strafvordering 62
2.5.3 Opiumwet 71
2.5.4 Wet wapens en munitie 75

DEEL B BEWIJSGARING **81**

3 Bewijsgaring **83**

3.1 Algemeen 83
3.2 Wettelijke grondslag 84
3.2.1 Inleiding 84
3.2.2 Algemene grondslag 84
3.2.3 Bijzondere grondslag 85
3.2.4 Vrijwillige toestemming 86
3.3 Algemene beginselen van behoorlijke procesorde 91
3.3.1 Algemeen 91

3.3.2 Beginsel van zuiverheid van oogmerk....91
3.3.3 Evenredige (redelijke en billijke) belangenafweging....93
3.3.4 Het recht op een eerlijk proces....94
3.3.5 Sancties....99
3.4 Het verschoningsrecht....100
3.4.1 Algemeen....100
3.4.2 Regelgeving....101
3.4.3 Verschoningsgerechtigden....101
3.4.4 Omvang verschoningsrecht....106
3.5 Het vormverzuim....116
3.5.1 Algemeen....116
3.5.2 Regelgeving....118
3.5.3 Bestanddelen artikel 359a, eerste lid, Sv (vereisten)....119
3.5.4 Bestanddelen artikel 359a, eerste lid, Sv (sancties)....123
3.5.5 Bestanddelen artikel 359a, tweede lid, Sv (factoren)....131

4 Staande houden en aanhouden....135

4.1 Inleiding....135
4.2 Staandehouding....135
4.2.1 Algemeen....135
4.2.2 Regelgeving....136
4.2.3 Bestanddelen....136
4.3 Aanhouding op heterdaad....141
4.3.1 Algemeen....141
4.3.2 Regelgeving....141
4.3.3 Bestanddelen....141
4.4 Aanhouding buiten heterdaad....149
4.4.1 Algemeen....149
4.4.2 Regelgeving....149
4.4.3 Bestanddelen....150
4.5 Betreden plaatsen ter aanhouding....151
4.5.1 Algemeen....151
4.5.2 Regelgeving....151
4.5.3 Bestanddelen....152
4.6 Doorzoeken ter aanhouding....156
4.6.1 Algemeen....156
4.6.2 Regelgeving....156
4.6.3 Bestanddelen....156

5 Onderzoek van de persoon....159

5.1 Algemeen....159
5.2 Plaatsing in observatiecel....159
5.3 Maken foto- en video-opnamen....161
5.4 Onderzoek identiteit....162
5.4.1 Algemeen....162
5.4.2 Regelgeving....163
5.4.3 Bestanddelen....164

5.5 Fouillering....165
5.5.1 Algemeen....165
5.5.2 Identificatiefouillering....166
5.5.3 Opsporingsfouillering....170
5.5.4 Vervoersfouillering....180
5.5.5 Veiligheidsfouillering....182
5.5.6 Insluitingsfouillering....184
5.5.7 Preventieve fouillering....188
5.5.8 Vrijwillige fouillering....191
5.6 Stemherkenning....192
5.6.1 Algemeen....192
5.6.2 Regelgeving....193
5.6.3 Stemherkenning....193
5.7 Confrontatie....196
5.7.1 Algemeen....196
5.7.2 Regelgeving....197
5.7.3 Fotoconfrontatie....201
5.7.4 Enkelvoudige confrontatie....203
5.7.5 *Meervoudige confrontatie*....204

6 Onderzoek locatie of vervoersmiddel....207

6.1 Inleiding....207
6.2 Betreden elke plaats (Ow)....207
6.2.1 Algemeen....207
6.2.2 Regelgeving....209
6.2.3 Bestanddelen....209
6.3 Betreden besloten plaatsen (inkijkoperatie)....211
6.3.1 Algemeen....211
6.3.2 Regelgeving....213
6.3.3 Bestanddelen....214
6.4 Schouw....218
6.4.1 Algemeen....218
6.4.2 Regelgeving....219
6.4.3 Bestanddelen....219
6.5 Doorzoeking vervoermiddel ter inbeslagname....221
6.5.1 Algemeen....221
6.5.2 Doorzoeking voertuig (Sv)....222
6.5.3 Doorzoeking voertuig (WWM)....225
6.5.4 Doorzoeking voertuig (Ow)....229
6.6 Doorzoeken woning/plaats ter inbeslagname....230
6.6.1 Algemeen....230
6.6.2 Bedrijfszoeking (Sv)....230
6.6.3 Woningzoeking (Sv)....232
6.6.4 Wapenzoeking (WWM)....238
6.7 Doorzoeking gegevens....242
6.7.1 Algemeen....242
6.7.2 Doorzoeken t.b.v. vastleggen gegevens....243
6.7.3 Netwerkzoeking....246

6.7.4 Ontsleutelingsbevel....248
6.7.5 Heimelijk hacken....251

7 Beslag....255

7.1 Algemeen....255
7.2 Inbeslagneming....255
7.2.1 Algemeen....255
7.2.2 Regelgeving....257
7.2.3 Bestanddelen....257
7.3 Inbeslagneming bij staande houden/aanhouden....265
7.3.1 Algemeen....265
7.3.2 Regelgeving....265
7.3.3 Bestanddelen....265
7.4 Inbeslagneming bij betreden plaats....266
7.4.1 Algemeen....266
7.4.2 Regelgeving....267
7.4.3 Bestanddelen....268
7.5 Inbeslagneming door uitlevering....269
7.5.1 Algemeen....269
7.5.2 Uitlevering (Sv)....271
7.5.3 Uitlevering (Ow/WWM)....273

8 Onderzoek op de persoon....275

8.1 Algemeen....275
8.2 Observatie....275
8.2.1 Algemeen....275
8.2.2 Niet-stelselmatige observatie....277
8.2.3 Stelselmatige observatie....278
8.3 Inwinnen van informatie....286
8.3.1 Algemeen....286
8.3.2 Niet-stelselmatig inwinnen van inlichtingen....289
8.3.3 Stelselmatig inwinnen van inlichtingen (politie)....291
8.3.4 Stelselmatig inwinnen van inlichtingen (burger)....295
8.4 Pseudo-koop of -dienstverlening....298
8.4.1 Algemeen....298
8.4.2 Politionele pseudokoop/-dienstverlening....301
8.4.3 Burgerpseudokoop/-dienstverlening....304
8.5 Infiltratie....307
8.5.1 Algemeen....307
8.5.2 Politionele infiltratie....308
8.5.3 Burgerinfiltratie....313

9 (Tele)communicatie....317

9.1 Algemeen....317
9.2 Opnemen vertrouwelijke communicatie (OVC)....318
9.2.1 Algemeen....318
9.2.2 Regelgeving....320

9.2.3 Bestanddelen....321
9.3 Tappen....328
9.3.1 Algemeen....328
9.3.2 Regelgeving....330
9.3.3 Bestanddelen....331
9.4 Stille sms/*stealth sms*....337
9.4.1 Algemeen....337
9.4.2 Regelgeving....339
9.5 IMSI-catcher....339
9.5.1 Algemeen....339
9.5.2 IMSI-catcher ter identificatie....340
9.5.3 IMSI-catcher ter localisatie....341
9.6 Vorderen verkeersgegevens....341
9.6.1 Algemeen....341
9.6.2 Regelgeving....343
9.6.3 Bestanddelen....343
9.7 Vorderen gebruikersgegevens....347
9.7.1 Algemeen....347
9.7.2 Regelgeving....348
9.7.3 Bestanddelen....348
9.8 Vorderen gegevens telecommunicatie....349
9.8.1 Algemeen....349
9.8.2 Regelgeving....351
9.8.3 Bestanddelen....352
10 Onderzoek gegevens derden....353
10.1 Algemeen....353
10.2 Vorderen identificerende gegevens....356
10.2.1 Algemeen....356
10.2.2 Regelgeving....356
10.2.3 Bestanddelen....357
10.3 Vorderen historische gegevens....361
10.3.1 Algemeen....361
10.3.2 Regelgeving....362
10.3.3 Bestanddelen....363
10.4 Vorderen camerabeelden....369
10.4.1 Algemeen....369
10.4.2 Regelgeving....370
10.4.3 Bestanddelen....371
10.5 Vorderen toekomstige gegevens....372
10.5.1 Algemeen....372
10.5.2 Regelgeving....373
10.5.3 Bestanddelen....374
10.6 Vorderen gevoelige gegevens....375
10.6.1 Algemeen....375
10.6.2 Regelgeving....375
10.6.3 Bestanddelen....376

10.7 Vorderen ontsleutelen van versleutelde gegevens....379
10.7.1 Algemeen....379
10.7.2 Regelgeving....380
10.7.3 Bestanddelen....380
10.8 Vorderen bewaren gegevens (bevriezingsbevel)....380
10.8.1 Algemeen....380
10.8.2 Regelgeving....381
10.8.3 Bestanddelen....382
11 Deskundigenonderzoek....385
11.1 Algemeen....385
11.1.1 Inleiding....385
11.1.2 Terughoudendheid....386
11.2 Handpalmafdrukken....391
11.2.1 Algemeen....391
11.2.2 Regelgeving....392
11.2.3 Bewijswaarde....392
11.3 Vingerafdrukken....393
11.3.1 Algemeen....393
11.3.2 Regelgeving....396
11.3.3 Bewijswaarde....396
11.4 Schoensporen....398
11.4.1 Algemeen....398
11.4.2 Regelgeving....399
11.4.3 Bewijswaarde....399
11.5 DNA....400
11.5.1 Algemeen....400
11.5.2 Regelgeving....404
11.5.3 Bewijswaarde....405
11.6 Sectie/schouw lichaam....414
11.6.1 Algemeen....414
11.6.2 Regelgeving....416
11.7 Flockvezels....418
11.7.1 Algemeen....418
11.7.2 Regelgeving....418
11.7.3 Bewijswaarde....418
12 Overig onderzoek....419
12.1 Reconstructie....419
12.1.1 Algemeen....419
12.1.2 Regelgeving....420
12.1.3 De reconstructie....420
12.2 Stand-in....423
12.2.1 Algemeen....423
12.2.2 Regelgeving....423
12.2.3 De stand-in....423
12.3 Lokauto/-fiets....424

12.3.1 Algemeen....424
12.3.2 Regelgeving....425
12.3.3 De lokauto/-fiets....425
12.4 ANPR (kentekenlezende camera's)....428
12.4.1 Algemeen....428
12.4.2 Regelgeving....429
12.4.3 Artikel 8 Wpg....431
12.5 Warmtebeeldkijker....432
12.5.1 Algemeen....432
12.5.2 Regelgeving....432
12.5.3 Warmtebeeldkijker....432
12.6 Peilbaken/peilzender....433
12.6.1 Algemeen....433
12.6.2 Regelgeving....433
12.6.3 Peilbaken....434
12.7 Opsporingsberichtgeving....435
12.7.1 Algemeen....435
12.7.2 Regelgeving....436
12.7.3 Opsporingsberichtgeving....436
DEEL C BEWIJSMIDDELEN....439
13 Eigen waarneming rechter....441
13.1 Algemeen....441
13.2 Regelgeving....442
13.3 Bewijsmiddel....442
13.3.1 Wat omvat de eigen waarneming?....442
13.3.2 Waar vindt de eigen waarneming plaats?....445
13.3.3 Waarneming van de verdachte....446
13.3.4 *Waarneming van de getuige....447*
14 Verklaring verdachte....449
14.1 Algemeen....449
14.2 Bewijsmiddel....449
14.2.1 Algemeen....449
14.2.2 Regelgeving....450
14.2.3 Bestanddelen....451
14.3 Waarborgen....453
14.3.1 Codificatie....453
14.3.2 Verdachte of getuige?....454
14.3.3 Wel of niet aangehouden?....456
14.3.4 Recht op bijstand....463
14.4 Zwijgrecht....474
14.4.1 Algemeen....474
14.4.2 Regelgeving....474
14.4.3 Nemo tenetur-beginsel....474
14.5 Verhoor....476

14.5.1 Algemeen....476
14.5.2 De cautie....476
14.5.3 Verbod van dwang (pressieverbod)....484
14.6 Verklaring van verdachte....488
14.6.1 Bekennende verklaring....488
14.6.2 Intrekken verklaring....490
14.6.3 *Kennelijk leugenachtige verklaring*....492
14.6.4 *Geen verklaring*....494
15 Verklaring getuige....497
15.1 Algemeen....497
15.2 Bewijsmiddel....497
15.2.1 Algemeen....497
15.2.2 Regelgeving....498
15.2.3 Bestanddelen....498
15.3 Horen van een getuige....502
15.3.1 Algemeen....502
15.3.2 Weigeren om een getuige op te roepen....502
15.3.3 Het noodzakelijkheidscriterium....509
15.3.4 Ondervragingsrecht....512
15.3.5 Verbod van dwang (pressieverbod)....516
15.3.6 Auditief/audiovisueel vastleggen....520
15.4 Getuigenverklaring....524
15.4.1 Betrouwbaarheid van de verklaring....524
15.4.2 Eén verklaring....526
15.4.3 Intrekken van de verklaring....531
15.4.4 *Leugenachtige verklaring*....532
15.4.5 *Geen verklaring*....533
15.5 Soorten getuige....535
15.5.1 Algemeen....535
15.5.2 De (beperkt) anonieme getuige....536
15.5.3 De bedreigde getuige....551
15.5.4 De afgeschermde getuige....551
15.5.5 De criminele getuige....551
15.5.6 Procespartij als getuige....552
16 Verklaring deskundige....557
16.1 Algemeen....557
16.2 Regelgeving....558
16.3 Wet deskundige in strafzaken....558
16.3.1 Algemeen....558
16.3.2 De taak en opdracht van deskundige....559
16.3.3 De kwaliteitseisen aan deskundigen....561
16.3.4 Het deskundigenregister....563
16.3.5 Reikwijdte van het deskundigenonderzoek....564
16.3.6 Deskundigenonderzoek op verzoek van de verdediging....565

17 Schriftelijke bescheiden.....571

17.1 Algemeen.....571
17.2 Regelgeving.....571
17.3 Bestanddelen.....572
17.4 Het proces-verbaal van de opsporingsambtenaar.....577
17.4.1 Algemeen.....577
17.4.2 Regelgeving.....578
17.4.3 Bestanddelen.....578
17.4.4 Vormvoorschriften verbaliseren.....583
17.4.5 Uitzondering unus testis-regel: artikel 344, tweede lid, Sv.....585

Toelichting Serie fraude en integriteit.....589

Toelichting Serie tuchtrecht.....592

Toelichting Serie geschiedenis van het wetboek van strafrecht.....593

Toelichting Serie strafrecht.....594

DEEL A BEWIJS

Hoofdstuk 1 Algemeen

1.1 Inleiding

Op enig moment kan de opsporingsambtenaar op de hoogte geraken dat iemand mogelijk een strafbaar feit heeft gepleegd. Dat kan omdat hij dit zelf heeft waargenomen, omdat hij zelf onderzoek heeft uitgevoerd, maar ook omdat iemand anders hem hiervan op de hoogte stelt. Hierop kan de opsporingsambtenaar een opsporingsonderzoek opstarten. Dat onderzoek richt zich op de vraag of een strafbaar feit is gepleegd en wie dat feit gepleegd heeft. Dit is een feitelijke vraag: is het veronderstelde ook gebeurd. Daarom heten deze ambtenaren ook opsporingsambtenaren of rechercheurs. Zij sporen strafbare feiten op, zij rechercheren.
Het product van de opsporing, het strafdossier, wordt ter beschikking gesteld aan het openbaar ministerie. Die laat de aanklager, de officier van justitie, beoordelen of het strafdossier bewijs bevat van strafbaar handelen. Als dat het geval is, dan wordt de verdachte aangeklaagd. Het strafdossier wordt een procesdossier. De aanklacht wordt vastgelegd in een tenlastelegging.
Het geheel gaat naar de rechter. Die beoordeelt of het procesdossier voldoende bewijs bevat van een strafbaar feit. De rechter is degene die de verdachte veroordeelt, vrijspreekt, of een ander vonnis velt.

Nu kan een strafzaak niet plaatsvinden zonder bewijs. Bewijs moet dan ook vergaard worden om op zitting gepresenteerd te worden. De regels omtrent onderzoek en verdenking komen aan bod in deel A van dit boek. De regels en de verschillende vormen van bewijsgaring komen aan bod in deel B. De regels inzake bewijs zoals dat op zitting gepresenteerd wordt komen aan de orde in deel C.

1.2 Definitie van bewijs

Dit boek gaat over bewijs, maar wat is bewijs? Het Wetboek van strafvordering bevat geen definitie, het woordenboek wel. Bewijs is:[1]

1. een feit of redenering waaruit de juistheid van een bewering onweerlegbaar blijkt;
2. een blijk waaruit men het bestaan of de juistheid van iets kan opmaken;
3. een stuk waarin iets als waar gesteld wordt.

Nu is bewijs in strafrechtelijke zin zelden onweerlegbaar. Het betreft een verklaring, een waarneming, een geschrift dat door de gebruiker moet worden geïnterpreteerd en waarvan (al dan niet schriftelijk) verslag van wordt gedaan. De wet stelt de eis van wettig en overtuigend bewijs, niet van

[1] http://www.encyclo.nl/begrip/bewijs

onweerlegbaar bewijs. De eerste uitleg is dan ook niet aan de orde in het strafrecht. Het gaat om de tweede en de derde omschrijving.
Bewijs in de juridische betekenis richt zich op het toetsen of de beweerde gebeurtenis, handeling zich wel of niet heeft voorgedaan. Is een contract vervalst door A? Heeft B diens man C vermoord? Is D opzettelijk aangereden door E? Bewijs dient op die vragen antwoord te geven. Bij voldoende bewijs van schuld volgt veroordeling, bij voldoende bewijs van onschuld volgt sepot[2], bij onvoldoende bewijs kan sepot of vrijspraak volgen.[3]

Bewijs bestaat ook buiten het strafrecht. Bewijs in wetenschappelijke zin kan bestaan uit observaties, experimenten, stellingen welke dienen ter ondersteuning of verwerping van hypotheses of theorieën.[4] Zo komt bewijs in de filosofie voor in de kennistheorie (epistemologie). Dit onderdeel van de (analytische) filosofie onderzoekt de theorie van kennis en weten en maakt hiervoor gebruik van het bestaan van *a priori* en *a posteriori* kennis.[5]
Dit is van belang omdat strafrechtelijk en wetenschappelijk bewijs samenkomen in deskundigenrapporten. Deze rapporten dienen als bewijsmiddel in de strafzaak maar zijn gebaseerd op wetenschappelijke uitgangspunten. Dit blijkt het duidelijkst bij de forensische (Bayesiaanse) statistiek waarbij gebruik wordt gemaakt van de kennistheorie. De rapportages bevatten scenario's waarbij aangegeven wordt welk scenario waarschijnlijker is. Het is dan aan de rechter om dat bewijs te waarderen, te wegen.
Nu gaat het in het strafrecht niet om wetenschappelijk bewijs. De toets van bewijs in het strafrecht is of het bewijs de rechter overtuigt. Dit vloeit voort uit ons bewijsstelsel. Dat betekent dat bewijs datgene is dat de rechter overtuigt. Dat kan in beginsel van alles zijn, zolang het valt onder één van de vijf wettige bewijsmiddelen.

1.3 Bewijsstelsel

Er zijn verschillende bewijsstelsels. De Angelsaksische landen gaan uit van het positief-wettelijk bewijsstelsel.[6] In dit stelsel is alleen in de wet aangegeven welke bewijsmiddelen wettig zijn. Indien voldaan is aan het bewijsminimum dient een veroordeling te volgen.
In Nederland wordt het negatief-wettelijk bewijsstelsel gevolgd. Ook hier geldt dat de wet bepaalt welke bewijsmiddelen wettig zijn, maar hier is het de rechter die de overtuiging moet hebben dat verdachte het feit heeft

2 Tenzij de zaak niet goed beoordeeld is door het openbaar ministerie en de zaak toch is aangebracht. Dan zal de rechter tot vrijspraak overgaan.

3 Dit laatste hangt af of de officier van justitie de zaak toch voor de rechter brengt omdat hij het wel voldoende acht. De kleuring van (on)voldoende is immers subjectief. Vooral bij zedenzaken is de bewijspositie zelden zwart-wit, zodat een rechterlijk oordeel (gelet op de belangen) wenselijk kan zijn.

4 en.wikipedia.org/wiki/Evidence

5 *a priori* kennis: deze kennis is bekend, onafhankelijk van ervaring (meestal door beredenering). Het is afhankelijk van ervaring. *A posteriori* kennis: deze kennis wordt achteraf vergaard; en.wikipedia.org/wiki/Epistemology#A_priori_and_a_posteriori_knowledge

6 De Verenigde Staten, Canada, het Verenigd Koninkrijk, Australië, Nieuw-Zeeland

begaan, ook al is voldaan aan het bewijsminimum. Het aanwezig zijn van bewijsmiddelen verplicht niet tot het uitspreken van een veroordeling. Dat is een afweging welke aan de rechter wordt overgelaten op basis van diens overtuiging.[7]

> Naar het oordeel van het Hof is in zaak voldoende wettig – en niet geheel van overtuigingskracht gespeend- bewijs voorhanden om tot een bewezenverklaring te komen. Niettemin acht het Hof zich niet vrij een dergelijke beslissing te geven. Daarbij is van belang dat het Hof ter terechtzitting geheel anders was samengesteld dan op de vorige zitting. Daardoor heeft het Hof zich geen op eigen waarneming gebaseerd oordeel kunnen vormen over de verdachte, terwijl het evenmin voldoende in staat is de overtuigingskracht van de verklaringen van de getuigen, die onderling niet geheel overeenkomen, adequaat naar waarde te schatten. Ook voor het overige geeft de noodzakelijkerwijs beperkte schriftelijk weergave van hetgeen is besproken, waaronder de gronden die de advocaat-generaal hebben doen requireren tot vrijspraak, het Hof thans onvoldoende houvast voor een verantwoorde beoordeling van het voorhanden bewijs. Aangezien het belang van een berechting binnen redelijke termijn naar het oordeel van het Hof vergt dat de zaak heden met een einduitspraak tot een einde komt, zodat heropening van het onderzoek teneinde opnieuw de verdachte en getuigen ter terechtzitting te horen niet opportuun kan worden geacht, brengt het voorgaande mee dat de verdachte moet worden vrijgesproken van het tweede feit.[8]

Het vrije bewijsstelsel (ook wel *conviction raisonnée* geheten) wordt gevolgd in België. In dat stelsel wordt het bestaan van objectieve bewijsregels erkend en dient de rechter de overtuiging te krijgen dat de verdachte het strafbare feit heeft begaan. De bewijsregels zijn in dit stelsel niet opgenomen in het wetboek maar worden aan de wetenschappelijke opvatting van de rechter overgelaten.
Het vierde bewijsstelsel is dat van de bloot gemoedelijke overtuiging (*conviction intime*), "waarbij het bestaan van objectieve bewijsregelen geloochend wordt en alles uitsluitend op de subjectieve overtuiging van den rechter aankomt. Deze is daarbij niet verplicht rekenschap te geven van de gronden, waarop die overtuiging rust. Deze leer wordt in Frankrijk door de juryrechtspraak toegepast."[9]

Ons negatief-wettelijk bewijsstelsel is vastgelegd in artikel 338 Sv:

Artikel 338 Sv
Het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft begaan, kan door den rechter slechts worden aangenomen, indien hij daarvan uit het onderzoek op de terechtzitting door den inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen.

De wetgever licht de bewijsleer als volgt toe: "De rechter zal zijne overtuiging hebben te putten uit hetgeen door de bij de wet toegelaten bewijsmiddelen ter terechtzitting te zijner kennis komt, m.a.w. de feiten, gebleken uit die

7 nl.wikipedia.org/wiki/Positief-wettelijk_bewijsstelsel
8 Hof Amsterdam 15-10-2008, ECLI:NL:GHAMS:2008:BH6083
9 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 131.

middelen en getoetst aan het te laste gelegde feit, geven hem de bewijsgronden, waarop hij zijne uitspraak doet rusten. (…) omdat aan den rechter de volle en onbeperkte waardeering van het geblekene, d.i. van hetgeen door een of meer der bewijsmiddelen in den voor de bewijsvoering voorgeschreven vorm te zijner kennis is gebracht, moet worden overgelaten."[10]

Opgemerkt moet worden dat de in de ontnemingsprocedure een andere bewijspositie geldt omdat deze procedure een ander karakter heeft. "Het bewijs dat de verdachte het tenlastegelegde feit heeft begaan kan ingevolge art. 338 Sv door de rechter slechts worden aangenomen, indien hij daarvan uit het onderzoek op de terechtzitting door de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen. In de ontnemingsprocedure is de rechter voor de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel gebonden aan art. 511f Sv waarin is bepaald dat de rechter die schatting slechts kan ontlenen aan de inhoud van wettige bewijsmiddelen. In verband daarmee gelden in de ontnemingsprocedure andere regels van procesrecht dan in de strafprocedure."[11]

1.4 Bewijsminimum

1.4.1 Algemeen

Het bewijsminimum waarborgt de deugdelijkheid van de bewijsbeslissing.[12] Het gevolg van ons bewijsstelsel is dat "niemand wegens misdrijf of overtreding zal worden veroordeeld tenzij de rechter door wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat een strafbaar feit heeft plaats gehad en dat de verdachte daaraan schuldig is, en met vermijding van voorschriften, die het vinden der materieele waarheid in den weg staan, den rechter in de gelegenheid stelt zijn licht te putten uit alles wat daarvoor materiaal aanbiedt."[13]
De wetgever geeft de rechter volkomen vrijheid. "Zoo de rechter het bewijs maar niet ontleent aan niet-toegelaten bewijsmiddelen en de formeele bewijsvoeringsvoorschriften maar naleeft, is de waardeering van het bewezene, onafhankelijk van eenige door de wet gestelde voorwaarde, geheel aan zijn oordeel overgelaten."[14]

De kern van het bewijsminimum is het vereiste van dubbel bewijs. Een misvatting welke soms nog steeds heerst in de rechtspraktijk is dat elk onderdeel van de tenlastelegging dubbel bewijs zou vereisen. Dat is niet juist. Reeds in 1927 heeft de Hoge Raad erop gewezen dat "niet ieder onderdeel

10 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 134.
11 Hoge Raad 07-04-2015, ECLI:NL:HR:2015:898; Hoge Raad 02-03-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK3424
12 Hoge Raad 26-01-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK2094
13 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 134.
14 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 134.

van de tenlastelegging, waaronder begrepen de kern van de strafrechtelijke gedraging, dubbele bevestiging behoeft."[15] Dus het ten laste gelegde feit moet gestaafd worden door twee bewijsmiddelen, maar niet elk bestanddeel van de delictsomschrijving behoeft dubbel bewijs.

Is elk bewijsmiddel even krachtig? Neen, sommige bewijsmiddelen hebben beperkingen:

- zo mag de verdachte, de getuige, de deskundige alleen verklaren over datgene wat hij uit eigen wetenschap of waarneming heeft ondervonden;
- een verdachte mag niet veroordeeld worden op alleen zijn eigen verklaring, of op basis van één getuigenverklaring;
- een verdachte mag niet veroordeeld worden op basis van slechts één geschrift (in de zin van artikel 344 lid 1 sub 5 Sv);
- een verdachte mag niet veroordeeld worden op basis van alleen anonieme verklaring(en);
- een verdachte mag niet veroordeeld worden op verklaring(en) van alleen criminele getuigen.

Daar staat tegenover dat soms bewijsmiddelen krachtiger zijn dan andere:

- zo behoeven feiten of omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs (artikel 340 lid 2 Sv);
- het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft gepleegd kan door de rechter worden aangenomen op basis van alleen het procesverbaal van een opsporingsambtenaar (artikel 344 lid 2 Sv).

1.4.2 Steunbewijs

Uitgangspunt is dat een veroordeling slechts kan volgen in geval van twee bewijsmiddelen en voldoende overtuiging bij de rechter. "De vraag of aan dit bewijsminimum is voldaan, laat zich niet in algemene zin beantwoorden, maar vergt een beoordeling van het concrete geval." Er dient sprake te zijn van een voldoende verband tussen het bewijsmiddel (zoals de aangifte) en het overige bewijsmateriaal.[16]

> De aangever die met een mes is bedreigd legt gedetailleerd uit wat hem overkomen is. Politieagenten komen op het asielzoekerscentrum en zien een hevig geëmotioneerde aangever, trillend over zijn hele lichaam. Verdachte blijkt een mes bij zich te hebben. Verdachte verklaart: "Ik ben op 3 september 2006 in het asielzoekerscentrum in Burgum geweest. Ik weet dat [slachtoffer 1] daar woont." De Hoge Raad vond dit voldoende voor een bewezenverklaring.[17]

Het verband tussen het (hoofd)bewijs en het steunbewijs mag niet te ver verwijderd zijn.

---

15 Hoge Raad 17-01-1927, NJ 1927, 189

16 Hoge Raad 26-01-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK2094

17 Hoge Raad 26-01-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK2094

> Een aangever verklaarde tegenover de politie dat verdachte tegen hem zei: "Pas op, maak het af waarmee je bent begonnen met mijn oom, anders maak ik je dood. Dan ben je al gestorven." Ik begreep toen wat [verdachte] bedoelde. Ik voelde mij verschrikkelijk. Ik dacht dat ze me gingen dood maken." De verdachte verklaarde: "Op 10 mei 2005 belde mijn vriend [betrokkene 1] naar mijn oom, genaamd [betrokkene 2], en zijn wij bij mijn oom in Gouda langsgegaan om hem te zien." Dit was onvoldoende om te kunnen komen tot een bewezenverklaring.[18]

In beide voormelde zaken erkennen verdachten dat ze op het plaats delict waren, maar ontkennen ze de daad. Vanwaar het verschil in vonnis? In de ene zaak was een trillende aangever, zichtbaar onder de indruk van hetgeen had plaatsgevonden. Tevens werd in die zaak bij de verdachte een mes aangetroffen. Een mes dat deel zou uitmaken van het strafbare feit, de bedreiging.
Maakte de emotie dat er voldoende steunbewijs was? Dat is onwaarschijnlijk. Zo werden in andere zaken de aangevers die de verdachten herkenden in een spiegelconfrontatie zeer emotioneel. In beide zaken was er de aangifte en het steunbewijs van de emotie bij de herkenning. In beide zaken volgde vrijspraak.[19] Waarom? De emotie is afkomstig van dezelfde bron als de aangifte. Overigens geldt dit ook voor een mishandeling, daar is het letsel ook van dezelfde bron als de aangifte (en dat kan wel genoeg zijn voor een veroordeling). Maar letsel is een fysieke reactie op de mishandeling (zoals bloedvatten die knappen). Dat is objectief bepaalbaar. Emotie is subjectief.
Het mes was het onderscheidende verschil in beide zaken. De aangever stelde dat de verdachte hem bedreigd heeft met een mes en toen de verdachte werd aangehouden had hij ook een mes bij zich. Dat overtuigt dat de bedreiging heeft plaatsgevonden.

Jurisprudentie is sterk casuïstisch, het hangt altijd af van de feiten en omstandigheden. In de volgende zedenzaak was alleen al het aanwezig zijn op het pd en de herkenning van de jonge aangeefster voldoende voor een veroordeling.

> De moeder doet aangifte van schennis van de eerbaarheid jegens haar dochter. Het dochtertje verklaarde over een oude man die zijn piemel aan haar heeft laten zien. Zij herkende later de man aan zijn wit/grijze snor, zijn grijze haar en zijn rimpels in zijn gezicht. Verdachte verklaarde naar het kind te zijn gelopen en te hebben meegeholpen met het zoeken naar het verloren fietssleuteltje. “Ik heb ook op mijn knieën gezeten. Ik heb bij de put gestaan, in de directe nabijheid van het meisje dat mij heeft beschuldigd." Hij ontkent zijn geslachtsdeel te hebben laten zien. Dit was voor Hof en Hoge Raad voldoende voor een veroordeling.[20]

Waarin zit het verschil tussen de bedreigingszaak met alleen aangifte en aanwezigheid op pd van de verdachte met voormelde zedenzaak?
Het verschil is de *de auditu*-verklaring van de moeder. Deze ‘van horen zeggen’-verklaring is een indirect bewijsmiddel welke blijkbaar voldoende

18 Hoge Raad 30-06-2009, ECLI:NL:HR:2009:BH3704
19 Hoge Raad 13-09-2005, ECLI:NL:HR:2005:AT5721; Hoge Raad 20-05-2008, ECLI:NL:HR:2008:BC7413
20 Hoge Raad 05-10-2010, ECLI:NL:HR:2010:BN1728

werd ondersteund door het overige bewijs om te kunnen komen tot een veroordeling.

De vraag of er voldoende bewijs is is niet alleen een vraag van kwantiteit, maar ook van kwaliteit. Anders gezegd, “er dient een inhoudelijk verband te bestaan tussen de verklaring van de getuige en het overige gebezigde bewijsmateriaal. Indien een dergelijk verband ontbreekt, zal er 'onvoldoende steun' bestaan.”[21]

> Hoewel er naast de aangever ook verklaringen zijn van andere getuigen, zijn die andere verklaringen te herleiden tot de dezelfde bron, zijnde de aangever. De aangifte vindt geen steun in een ander bewijsmiddel dat afkomstig is uit een onafhankelijke bron. Al met al is het Hof van oordeel dat er - naast en onafhankelijk van de op zich betrouwbaar te achten verklaring van aangever - onvoldoende wettig bewijs is om tot een bewezenverklaring te komen.[22]

De verklaring van de moeder (*de auditu*) komt ook uit dezelfde bron als de aangifte: de dochter. Het extra bewijs in de zedenzaak was de erkenning van de verdachte dat hij ten tijde van de verweten gedraging op het plaats delict was waarover het dochtertje verklaarde. Die aanwezigheid was het extra beetje bewijs dat nodig was voor de veroordeling.

1.4.3 Ketting-, keten- of schakelbewijs

Steunbewijs kan gevormd worden door gebruik te maken van kettingbewijs, ook wel keten- of schakelbewijs genoemd. Dat houdt in dat bewijs in zaak A deels gevormd wordt door bewijs uit zaak B, zaak C en zaak D.
Het bewijs wordt geschakeld. Bewijs ‘zomaar’ kopiëren naar een andere zaak is niet zonder risico. Kettingbewijs moet dan ook terughoudend toegepast worden. Of zoals het Hof verwoorde: “Het Hof acht zich ontslagen van diepergaande beschouwingen, nu het bij geen enkel tenlastegelegd feit tot een zelfdragende bewezenverklaring komt. Zonder schakels kan nu eenmaal geen ketting worden gemaakt.”[23]
Dit betekent niet dat deze bewijsconstructie van generlei waarde is. “Volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad is het toegestaan om bewijsmiddelen, die ten grondslag zijn gelegd aan de bewezen verklaring van een strafbaar feit, mede te gebruiken als bewijs voor andere – soortgelijke – strafbare feiten, mits uit die bewijsmiddelen blijkt van een specifiek gedragspatroon van de verdachte dat op essentiële punten overeenkomsten vertoont met de gang van zaken bij het te bewijzen feit.”[24]

---

21 Hof Amsterdam 19-03-2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BV9608; Hoge Raad 30-06-2009, NJ 2009, 495 en 496.
22 Hof Arnhem-Leeuwarden 26-01-2017, ECLI:NL:GHARL:2017:1376
23 Hof Arnhem 14-04-2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM0876
24 Hof Arnhem-Leeuwarden 29-07-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:6215

> Vier van de vijf pogingen tot inbraken hebben in dezelfde nacht plaatsgevonden, waarbij in alle gevallen op dezelfde wijze is gehandeld. De aangetroffen werktuigsporen zijn zeer waarschijnlijk veroorzaakt met een en hetzelfde werktuig. Voorts is in het pand een schoenspoor aangetroffen dat is te herleiden naar de verdachte. De redengevende feiten en omstandigheden met betrekking tot deze afzonderlijke zaken leveren voor ieder van die zaken afzonderlijk voldoende wettig en overtuigend bewijs op. In samenhang bezien versterken die feiten en omstandigheden het bewijs in elk van die zaken en in zoverre zijn deze over en weer redengevend. Daaraan doet niet af dat het werktuig waarmee deze feiten zijn gepleegd niet is aangetroffen.[25]

> De feiten betreffen allen zedendelicten die zijn begaan in een specifieke context. Uit de aangiften blijkt dat de verdachte telkens eenzelfde aanpak hanteerde, waarbij hij zich als vertrouwenwekkend persoon ten opzichte van de aangevers en/of hun familie opstelde. De verdachte was voor de minderjarige jongens een kennis uit de kerk en/of een vriend van de ouders en/of een ex-leraar. De verdachte vroeg hun vervolgens mee te gaan wanneer hij muziek ging draaien als dj op een disco-avond, of op een feest bij hem thuis te komen. De jongens kregen dan gratis drank en eten. Na de disco-avond of het feest was er bier of andere alcoholische drank. Soms bleven de aangevers slapen. Daarom zijn de bewezen verklaarde feiten als schakelbewijs redengevend voor de andere bewezen verklaarde feiten.[26]

Voor het gebruiken van kettingbewijs is van belang dat de *modus operandi* voldoende specifiek is.

> Het Hof stelt dat het enkele gegeven dat er overeenkomsten zijn met eerdere aangiftes tegen verdachte, is onvoldoende om van een specifieke handelwijze van verdachte te kunnen spreken die op essentiële punten overeenkomt met de aangifte.[27]

> De *modus operandi* is dat zeer bejaarde aangeefsters bezocht worden door een man die bij hen aanbelt en zich voordoet als een medewerker van Thuiszorg. In de woning heeft hij een kort gesprek met de aangeefsters en na 10 à 15 minuten vertrekt de man vrij plotseling, meestal na een telefoontje. Kort daarna komen de aangeefsters tot de ontdekking dat zij waardevolle spullen uit hun woning missen. In sommige gevallen wordt door de aangeefsters ook een hun onbekende vrouw in hun woning gezien die tegelijk met de man weggaat. Het Hof is van oordeel dat de werkwijze onvoldoende specifiek is om als schakelbewijs bij te dragen aan het bewijs.[28]

Dit betekent niet dat van schakelbewijs slechts gebruik kan worden gemaakt indien de aan dat bewijs ontleende *modus operandi* steunt op de aan meer dan één ander bewezenverklaard feit ten grondslag gelegde bewijsmiddelen.[29] Het is niet vereist dat voor het gebruik van schakelbewijs het noodzakelijk is dat ten minste één feit zelfstandig bewezen moet worden.[30]

Schakelbewijs mag worden gebruikt “indien en voor zover het bewijs voor het ene feit redengevend is voor het bewijs van het andere ten laste gelegde

---

25 Hof Amsterdam 15-12-2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:5698
26 Hof Amsterdam 21-12-2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY7123
27 Hof Leeuwarden 01-03-2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BL6166
28 Hof Den Haag 07-07-2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:1888
29 Hoge Raad 06-09-2016, ECLI:NL:HR:2016:2024
30 Hof 's-Hertogenbosch 10-07-2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:3107

feit, waarbij opmerking verdient dat de andere bewezenverklaringen die worden 'geschakeld' daarnaast zelfstandig moeten worden gefundeerd."[31]
Steunbewijs in de vorm van schakelbewijs is onder omstandigheden toegelaten, "waarbij opmerking verdient dat de andere feiten waarop de geschakelde bewijsmiddelen betrekking hebben ook wettig en overtuigend bewezen dienen te worden. Daarbij moet het gaan om bewijsmateriaal ten aanzien van die andere feiten dat op essentiële punten belangrijke overeenkomsten vertoont met het bewijsmateriaal van het te bewijzen feit en dat duidt op een herkenbaar en gelijksoortig patroon in de handelingen van de verdachte."[32]

1.5 Wettige bewijsmiddelen

In ons bewijsstelsel moet sprake zijn van wettige bewijsmiddelen. Deze zijn opgesomd in artikel 339 Sv.

Artikel 339 Sv	
1.	Als wettige bewijsmiddelen worden alleen erkend:
	1°.eigen waarneming van den rechter;
	2°. verklaringen van den verdachte;
	3°. verklaringen van een getuige;
	4°. verklaringen van een deskundige;
	5°. schriftelijke bescheiden.[33]
2.	Feiten of omstandigheden van algemeene bekendheid behoeven geen bewijs.

Dit betreft een limitatieve opsomming: "De rechter mag dus niet oordeelen, dan op grond van de bewijsmiddelen, welke de wetgever te zijner beschikking stelt."[34] "Eene opsomming der bewijsmiddelen is noodig om te voorkomen, dat de rechter hetzij op gevoelsindrukken, hetzij op bewijsmiddelen, wier betrouwbaarheid reeds door hun oorsprong wordt uitgesloten, zal recht doen. Zoo schijnt het (…) niet gewenscht bezwarend bewijs te ontleenen aan verklaringen van medeverdachten. Bovendien verzekert eene wettelijke opsomming der bewijsmiddelen de gelijkheid van rechtspleging, terwijl bij gebreke daarvan de eene rechter als bewijsmiddel zou toelaten wat door den ander wordt verworpen. (…) De rechter mag dus niet als verdachte-, getuige, of deskundige-verklaring aannemen, wat niet aan de omschrijving van de

31 Hof Amsterdam 19-03-2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BV9608; Hof Amsterdam 08-09-2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN6408
32 Zie voor dit laatste Hoge Raad 14-03-2006, NJ 2007, 245
33 Voor de categorie andere geschriften geldt dat deze alleen als bewijs gelden in verband met den inhoud van andere bewijsmiddelen (artikel 344 onderdeel 5 Sv). Daarnaast geldt dat het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft gepleegd, kan door den rechter worden aangenomen op het proces-verbaal van een opsporingsambtenaar (artikel 344 lid 2 Sv).
34 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 62.

artt. (...) (341-344 Sv, red.) beantwoordt. Legt een getuige b.v. eene verklaring af omtrent iets, dat niet door hemzelf is waargenomen, of verzuimt hij den rechter uitdrukkelijk opgave te doen van de redenen zijner wetenschap, dan kan zijne mededeeling niet als een getuige-verklaring worden aangemerkt; bepaalt een deskundige, er zich toe zijn gevoelen te uiten omtrent eene hem voorgelegde vraag zonder dit niet 'redenen te omkleeden, dan is zijne verklaring geen deskundige-verklaring."[35]

Elk bewijsmiddel wordt slechts gebruikt tot bewijs van het bewezen verklaarde feit waarop het, blijkens zijn inhoud, betrekking heeft.[36]
Bewijs moet blijken uit wettige bewijsmiddelen, behoudens feiten van algemene bekendheid. Dit betekent dat niet als een wettig bewijsmiddel wordt erkend een ter terechtzitting afgelegde verklaring van een persoon die niet een getuige of een deskundige is.[37] Nu kan dit laatste worden ondervangen door voor de terechtzitting de persoon via de politie te horen en dat verhoor in een proces-verbaal vast te leggen. Dit is dan een schriftelijk bescheiden en aldus een wettig bewijsmiddel.

Het hangt van de omstandigheden af hoe een bewijsmiddel moet worden geduid. Zo valt een verklaring van een getuige afgelegd ter terechtzitting onder artikel 339, eerste lid, ten derde, Sv. Een verklaring van een getuige afgelegd tegenover een opsporingsambtenaar en vastgelegd in een proces-verbaal valt onder 339, eerste lid, ten vijfde, Sv. Meer specifiek, onder de onderverdeling van artikel 344, eerste lid, ten tweede, Sv. Maar een getuige kan zelf ook een brief sturen waarin hij een en ander verklaart. Dit valt onder 339, eerste lid, ten vijfde, jo. artikel 344, eerste lid, ten vijfde Sv.
Zou een deskundige verklaren over het handschrift van een verdachte en hij neemt dit op in een rapport, dan is dat een bewijsmiddel ex artikel 339, eerste lid, ten vijfde jo. artikel 344, eerste lid, ten vierde Sv. Maar verklaart hij over zijn bevindingen ter terechtzitting, dan valt het onder artikel 339, eerste lid, ten vierde, Sv.

> Het Hof heeft de bewezenverklaring mede doen steunen op een proces-verbaal van de rechter-commissaris inhoudende een verklaring van verdachte, afgelegd als getuige in de strafzaak tegen een medeverdachte, welk proces-verbaal deel uitmaakte van het dossier in de zaak van verdachte. Het gaat om een elders dan ter terechtzitting gedane opgave van verdachte in de zin van artikel 341, tweede lid, Sv. Een dergelijk opgave kan tot het bewijs meewerken als daarvan uit enig wettig bewijsmiddel blijkt. Uit hetgeen is overwogen volgt dat dat laatste hier het geval is, zodat, nu de korte inhoud van het proces-verbaal conform artikel 301 jo. 415 Sv is meegedeeld, het het Hof vrijstond deze opgave tot het bewijs te doen meewerken.[38]

35 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 132.
36 Hof 's-Hertogenbosch 22-02-2002, ECLI:NL:GHSHE:2002:AF5478
37 Hoge Raad 02-05-1973, NJ 1974, 60
38 Hoge Raad 02-03-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK6349

Voorgaande betekent dat de categorieën waaronder bewijsmiddelen kunnen vallen verschillend kunnen zijn. Toch maakt dit voor de meeste onderwerpen die worden behandeld in dit boek weinig uit. Zo dient een verdachte voor verhoor ter terechtzitting de cautie te krijgen, maar dat geldt ook voor het afnemen van een verhoor op het politiebureau. Zo geldt het verschoningsrecht ter terechtzitting, maar het geldt ook bij een doorzoeking of een verhoor op het politiebureau.
De bijzonderheden die gelden voor een getuigenverhoor worden in dit boek uitgewerkt in hoofdstuk 15, ook al komt een groot deel van het bewijs van getuigen uit de schriftelijke bescheiden (hoofdstuk 17) en niet zozeer uit de verklaring ter terechtzitting.

1.6 Bewijsgronden (indirect bewijs)

Bewijs kan bestaan uit direct en indirect bewijs. Artikel 339 Sv somt de directe bewijsmiddelen op. Indirect bewijs, bewijsgronden, kunnen niet gebruikt worden als bewijs zonder direct bewijs. Denk aan de *de auditu*-verklaring. Dat is indirect bewijs en als zodanig op zichzelf onvoldoende.
"Die bewijsmiddelen worden in art. (…) (artikel 339 Sv, red) genoemd en daarbij verdient opmerking, dat onder deze uitdrukkelijk genoemd zijn de eigen waarneming van den rechter (...) en de verklaringen van den deskundige, welke verklaringen naar de tegenwoordige wet niet als bewijsmiddel, doch slechts tot des rechters inlichting mogen dienen, eene opvatting, misschien theoretisch juist, doch voor de practijk moeilijk en dwingend tot eene formuleering in de vonnissen, met de werkelijkheid niet in overeenstemming. Daarentegen wordt van aanwijzingen als bewijsmiddel niet gesproken. Natuurlijk niet omdat het bewijs door aanwijzingen, het zoogenaamde indirecte bewijs niet meer zou zijn toegelaten, doch alleen omdat, naar algemeen wordt aangenomen, de aanwijzingen geen zelfstandige bewijsmiddelen zijn, doch bewijsgronden die op de in de wet erkende bewijsmiddelen steunen. Welke aanwijzingen uit die bewijsmiddelen voortvloeien en wat zij bewijzen staat ter beoordeeling van den rechter."[39]

Wat is het verschil tussen bewijsmiddelen (direct) en bewijsgronden (indirect)? “Noemt men nu datgene, waardoor men den rechter in kennis brengt met de redengevende feiten of omstandigheden ‘bewijsmiddel’, dan kan ten aanzien van den omvang van dat begrip en van zijne verhouding tot het begrip ‘bewijsgrond’ alsnog het volgende worden opgemerkt.
In de eerste plaats blijkt de tegenstelling tusschen ‘bewijsgrond’ en ‘bewijsmiddel’ niet scherp te zijn. Zoo is b.v. de verklaring van den verdachte eenerzijds ‘bewijsmiddel’, voor zoover zij n.l. den rechter in kennis brengt met de sporen van gebeurtenissen in het bewustzijn van den verdachte, met datgene, wat de verdachte zich van die gebeurtenissen herinnert, anderzijds

[39] Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 62.

'bewijsgrond', in zoover n.l. het afleggen van de verklaring in de wijze, waarop dit geschiedt, door den rechter worden waargenomen en hem reeds op zich zelf materiaal voor de reconstructie van zekere gebeurtenissen kunnen verschaffen.
Vervolgens blijkt, dat, naar terecht ook in het Verslag wordt opgemerkt, eigenlijk alle schriftelijke verklaringen, ook brieven e. d., en mede alle verklaringen, niet ter terechtzitting, doch elders afgelegd, (tevens) zijn 'bewijsmiddel'.[40]
Bewijsmiddel en bewijsgrond zijn niet elkander dekkende begrippen: "zij staan tot elkander als de vorm tot den inhoud. (...) Het bewijsmiddel is de trechter, waardoor het bestaan van zeker feit tot 's rechters kennis wordt gebracht. In dit feit kan echter een bewijsgrond voor het te bewijzen feit zijn gelegen."[41]

Nu was in het oude wetboek ook de 'aanwijzing' opgenomen als bewijsmiddel. Maar dat is tegenwoordig niet meer de zienswijze. "Dat aanwijzingen niet tot de bewijsmiddelen (...) kunnen worden gerekend, wordt algemeen toegegeven. Eene aanwijzing toch is niets anders dan hetgeen door een bewijsmiddel blijkt, mitsdien een bewijsgrond. Een bewijsgrond nu kan dienen om een zeker feit rechtstreeks of bij gevolgtrekking te bewijzen. Zoowel in het eene als in het andere geval is het geen middel van bewijs, doch veeleer en alleen de inhoud van dat middel. Brengt die inhoud mede, dat daardoor niet onmiddellijk het bewijs te leveren is van het te laste gelegde feit, doch dat daaruit alleen bij gevolgtrekking het bewijs is te ontleenen, dan is het aldus afgeleide feit eene aanwijzing en het daarop steunende bewijs een bewijs op aanwijzing te noemen. Evenals hetgeen de rechter rechtstreeks uit een bekend geworden feit afleidt, is echter ook het bij gevolgtrekking afgeleide een door een bewijsmiddel bekend geworden feit en dus zelf geen middel."[42]

Het gebruik van bewijsmiddelen is beperkt door de wet, dat geldt niet voor de bewijsgronden. "Ten slotte zij er hier nogmaals op gewezen dat, al is de rechter dus in de keuze der bewijsmiddelen beperkt hij volkomen vrij is ten aanzien der vraag, of hij iets als bewijsgrond zal aannemen. Zo staat het hem vrij het feit dat de verdachte een brief van een bepaalden inhoud schreef of elders dan ter terechtzitting zekere uitlatingen deed en het feit, dat iemand aan een getuige zekere bijzonderheden omtrent het geploegde feit mededeelde, als bewijsgronden te bezigen, mits die feiten maar door wettige bewijsmiddelen tot zijne kennis zijn gebracht. Zelf kunnen die brief en die uitlatingen niet als bewijsmiddel in aanmerking komen (...) doch dit verhindert niet, dat de omstandigheid dat zoodanige brief geschreven werd en die uitlatingen gedaan werden een deugdelijken bewijsgrond kan oplever-

40 Tweede Kamer, vergaderjaar 1917-1918, 77, nr. 1, pag. 59.
41 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 132-134.
42 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 134-135.

en. Nu zal de rechter bij de beoordeeling dier bewijsgronden ongetwijfeld ook bepaalde regelen in acht hebben te nemen. Zoo denke men aan het alleszins juiste Engelsche adagium, dat immer *the best evidence* aanwezig moet zijn: is het mogelijk A. zelf als getuige te doen verschijnen, dan mag de rechter zich met de verklaring van B, dat A hem zekere mededeelingen deed, niet vergenoegen. Het schijnt echter niet gewenscht hieromtrent iets in de wet op te nemen en beter deze bewijsregelen en hunne ontwikkeling maar aan de wetenschap en de practijk over te laten."[43]

1.7 Feiten van algemene bekendheid

Artikel 339 Sv	
2.	Feiten of omstandigheden van algemeene bekendheid behoeven geen bewijs.

"Door het tweede lid wordt aan de bestaande jurisprudentie, dat de rechter zekere feiten, die van algemeens bekendheid worden geacht, (zooals natuurverschijnselen, de niet betwiste openbaarheid van een weg, de gevaarlijkheid eener bepaalde diersoort, enz.) uit eigen wetenschap als vaststaande mag aannemen, een wettelijke grondslag gegeven."[44]

Om als feiten of omstandigheid van algemene bekendheid te kunnen worden aangemerkt gaat het in de regel om gegevens die geen specialistische kennis veronderstellen en waarvan de juistheid redelijkerwijs niet voor betwisting vatbaar is.[45]
Van algemene bekendheid zijn die gegevens die ieder van de rechtstreeks bij het geding betrokkenen geacht moet worden te kennen of die hij zonder noemenswaardige moeite uit algemeen toegankelijke bronnen kan achterhalen. Voor algemene ervaringsregels geldt hetzelfde.[46]

Met algemene bekendheid wordt niet de basiskennis van een ieder bedoeld, het mag zich ook tot een specifieke groep beperken. Van algemene bekendheid in een bepaalde kring is datgene, wat een ieder in die kring weet of op eenvoudige wijze te weten kan komen.[47]

> Het is van algemene bekendheid dat de Afrikaanse vink (*Fringilla coelebs africana*) een ondersoort is van de soort (boek)vink (*Fringilla coelebs*) en dat de noordse goudvink (*Pyrrhula pyrrhula pyrrhula*) een ondersoort is van de goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*). Gelet hierop moet 's Hofs overweging aldus worden verstaan dat de Noordse goudvink en de Afrikaanse vink ondersoorten zijn van respectievelijk de goudvink en de vink, dat deze soorten van nature op het Europese grondgebied van de lidstaten

43 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 134-135.
44 Tweede Kamer, vergaderjaar 1913-1914, 286, nr. 3, pag. 134-135.
45 Hoge Raad 29-03-2016, ECLI:NL:HR:2016:522
46 Hoge Raad 11-01-2011, ECLI:NL:HR:2011:BP0291
47 Hoge Raad 01-06-1977, NJ 1977, 601

> van de Europese Unie voorkomen, zodat ook genoemde ondersoorten behoren tot de door de Flora- en faunawet beschermde diersoorten.[48]
>
> Binnen de kring van ondernemers in de agrarische sector, waartoe verdachte behoort, kan het als een feit van algemene bekendheid dat het op de onbeschermde bodem opslaan van champignonmest en paardenmest de bodem kan verontreinigen.[49]

Dat gezochte informatie op het internet is te vinden maakt het nog geen feit van algemene bekendheid. Immers, dat het internet algemeen toegankelijk is, maakt de verkregen informatie nog niet tot een feit van algemene bekendheid. "Bij dergelijke feiten of omstandigheden gaat het immers in de regel om gegevens die geen specialistische kennis veronderstellen en waarvan de juistheid redelijkerwijs niet voor betwisting vatbaar is."[50]
Het dient te gaan om een feit dat in Nederland van algemene bekendheid is. Daartoe is het aantal treffers bij het zoeken in alle, ook anderstalige, *internetsites* niet zonder meer redengevend. Hetzelfde geldt voor het aantal treffers van de zoekmachine waarop het Hof zich heeft beroepen, zonder evenwel te verduidelijken op welke of wat voor soort *internetsites* die treffers betrekking hebben.[51]
Van geval tot geval moet worden vastgesteld of een bepaald gegeven in de kring van betrokkenen algemeen bekend mag worden verondersteld. Zo kan een plaatselijke algemene bekendheid voldoende zijn.[52]

Moet de rechter het gebruik van een feit van algemene bekendheid ter terechtzitting ter sprake brengen? Neen. "Geen rechtsregel dwingt de rechter ertoe een algemeen bekend gegeven bij het onderzoek op de terechtzitting ter sprake te brengen. Indien echter niet zonder meer duidelijk is of het gaat om een algemeen bekend gegeven, behoort de rechter dat gegeven aan de orde te stellen bij de behandeling van de zaak op de terechtzitting. Aldus wordt voorkomen dat hij zijn beslissing doet steunen op mededelingen of waarnemingen die hem buiten het geding ter kennis zijn gekomen en waarvan de overige bij het geding betrokkenen onkundig zijn gebleven, zodat zij niet in staat zijn geweest zich daarover uit te laten. Indien bij dat onderzoek op de terechtzitting vervolgens het uitdrukkelijk onderbouwde standpunt wordt ingenomen dat en waarom het gegeven niet van algemene bekendheid is, zal de rechter in geval van afwijking van dat standpunt in zijn uitspraak op de voet van art. 359, tweede lid, Sv de redenen dienen op te geven die daartoe hebben geleid." [53]

---

48 Hoge Raad 08-04-2014, ECLI:NL:HR:2014:853
49 Hof 's-Hertogenbosch 28-09-2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BN8480
50 Hoge Raad 29-03-2016, ECLI:NL:HR:2016:522
51 Hoge Raad 11-01-2011, ECLI:NL:HR:2011:BP0291
52 Hoge Raad 19-04-1977, NJ 1978, 197
53 Hoge Raad 11-01-2011, ECLI:NL:HR:2011:BP0291

Voorbeelden van feiten van algemene bekendheid	
pincode	Dat een PIN van een Blackberry een uniek nummer is.[54]
routeplanners	De afstand tussen verdachtes woning en de plaats waar de overval heeft plaatsgevonden, alsmede de gemiddelde reisduur voor deze afstand, omdat deze zonder moeite uit algemeen toegankelijke bronnen zijn te achterhalen.[55]
derdengeld-rekeningen	Dat derdengeldrekeningen van geheimhouders, zoals notarissen, kunnen worden gebruikt voor het verhullen van de criminele herkomst van geld (witwassen).[56]
blanco rijbewijzen	Dat een partij van 25 blanco Duitse rijbewijzen, in het bezit van anderen dan de bevoegde instanties, niet anders dan door misdrijf kan zijn verkregen.[57]
weer	Dat bij storm met windstoten en zware regenval het risico van koersafwijkingen van motorvoertuigen afneemt naarmate met een lagere snelheid wordt gereden en koersafwijkingen bij een lagere snelheid beter kunnen worden gecorrigeerd.[58]
rijvaardigheid	Dat het gebruik van morfine/codeïne/cocaïne rijvaardigheid kan verminderen.[59]
drugs	Dat lidocaïne pleegt te worden gebruikt als versnijdingsmiddel van cocaïne.[60]
weed	Dat *weed* kan worden aangemerkt als hennep in de zin van lijst II Ow.[61]
mest	Dat de onbeschermde opslag van afvalstoffen en mest nadelig is voor de bodem.[62]
drugs	Dat natte of droge hennep van invloed is op het gewicht.[63]
staande-houding	Dat in geval van een snelheidsmeting door middel van radarcontrole er geen reële mogelijkheid tot staandehouding van de bestuurder bestaat.[64]
smokkel	Dat de luchthaven Schiphol niet zelden wordt gebruikt voor de in-, uit- of doorvoer van voorwerpen (waaronder grote contante geldbedragen), die onmiddellijk of middellijk afkomstig zijn uit misdrijf.[65]
hacking	Dat aan computersystemen grote schade kan worden toegebracht als gevolg van handelingen van *hackers*.[66]
uitkering	Dat men indien men een uitkering geniet gehouden is om ten allen tijde gegevens, die redelijkerwijs van belang kunnen zijn voor de vaststelling van het recht op die uitkering, tijdig aan de betrokken uitkeringsinstantie door te geven.[67]
geweld	Dat door schoppen of slaan tegen vitale lichaamsdelen bloedingen kunnen ontstaan en zelfs de dood kan worden veroorzaakt.[68]
stroom hennep	Dat het niet ongebruikelijk is om stroom voor een hennepkwekerij illegaal af te

54 Hoge Raad 26-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:746
55 Hoge Raad 13-11-2007, ECLI:NL:HR:2007:BB6374
56 Hof Amsterdam 27-02-2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:633
57 Hoge Raad 27-04-2004, ECLI:NL:HR:2004:AO4047
58 Hoge Raad 21-09-2010, ECLI:NL:HR:2010:BM9407
59 Hoge Raad 02-11-2010, ECLI:NL:HR:2010:BN6787
60 Hof Amsterdam 28-08-2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:BJ6708
61 Hoge Raad 24-05-2005, ECLI:NL:HR:2005:AT2910
62 Hof Amsterdam 05-04-2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BT6507
63 Hoge Raad 13-10-2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ3651
64 Hof Leeuwarden 13-04-2005, ECLI:NL:GHLEE:2005:AT6871
65 Hof Amsterdam 22-04-2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:BZ8274
66 Hof 's-Hertogenbosch 05-08-2008, ECLI:NL:GHSHE:2008:BE9060
67 Hof 's-Hertogenbosch 14-08-2007, ECLI:NL:GHSHE:2007:BB1641
68 Hoge Raad 05-07-2005, ECLI:NL:HR:2005:AT5722

	tappen.[69]
emotie geweld	Dat het geconfronteerd worden met een gewelddadige overval in de eigen woning, zeker bij een slachtoffer op leeftijd, hevige emoties oproept, die tot de dood kunnen leiden.[70]
rente	Dat door de bank rente wordt uitgekeerd over een tegoed op een bankrekening.[71]
seksueel misbruik	Dat slachtoffers van seksueel misbruik vaak nog lang ernstige psychische gevolgen ondervinden van hetgeen hen is overkomen.[72]
aanhouding	Dat de aanwezigheid van politie ter aanhouding van een verdachte, een omstandigheid is die clientèle afschrikt, waardoor minder goederen worden verkocht.[73]
faillissement	Dat nalatigheden in het voeren van een deugdelijke administratie leiden tot een aanmerkelijke kans op benadeling van de schuldeisers in het faillissement.[74]
boerenerf	Dat ook van een voormalig in gebruik zijnde boerenerf een zeker risico uitgaat voor spelende kinderen. Daartoe moet ook de aanwezigheid van een afgesloten gierkelder gerekend worden.[75]
uitkering	Dat een BMW een dure auto is die personen met een uitkering in beginsel niet kunnen betalen.[76]
drugs	Dat het psychisch functioneren na het gebruik van drugs per persoon verschilt.[77]
geweld	Dat slachtoffers van geweldsdelicten langdurig psychische gevolgen ondervinden.[78]
bedreiging	Dat bedreiging binnen de Chinese gemeenschap niet ongebruikelijk is.[79]
honden	Dat pitbullachtige honden onberekenbaar en agressief kunnen reageren op mens en dier, meer dan eens met ernstig letsel tot gevolg.[80]
inrijden	Dat door met een snelheid van tussen de 60 tot 80 kilometer per uur op het slachtoffer in te rijden de dood tot gevolg kan hebben.[81]
geweld	Dat voor een lange tijd aangelegde armklem de ademhaling van het slachtoffer belemmerd en de dood tot gevolg kan hebben.[82]
drugs	Dat drugs schadelijk zijn voor de volksgezondheid en veel criminaliteit en overlast tot gevolg heeft.[83]

69 Hof 's-Hertogenbosch 19-04-2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AW3564; Hof 's-Hertogenbosch 12-10-2009, ECLI:NL:GHSHE:2009:BL9913
70 Hoge Raad 20-09-2005, ECLI:NL:HR:2005:AT8303
71 Hoge Raad 18-03-2008, ECLI:NL:HR:2008:BC6858
72 Hof 's-Gravenhage 23-05-2005, ECLI:NL:GHSGR:2005:AT6479
73 Hof 's-Hertogenbosch 29-08-2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:3754
74 Hof 's-Hertogenbosch 04-02-2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:351
75 Hof Arnhem-Leeuwarden 16-12-2014, ECLI:NL:GHARL:2014:9733
76 Hof 's-Gravenhage 19-08-2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BR5476
77 Hoge Raad 12-02-2008, ECLI:NL:HR:2008:BC3797
78 Hof Arnhem 14-10-2005, ECLI:NL:GHARN:2005:AU6647
79 Hof 's-Gravenhage 11-07-2006, ECLI:NL:GHSGR:2006:AY3607
80 Hof 's-Gravenhage 02-06-2006, ECLI:NL:GHSGR:2006:AX8676
81 Hof Amsterdam 29-01-2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:BH3834
82 Hof Arnhem 02-06-2008, ECLI:NL:GHARN:2008:BD2939
83 Hof Arnhem 12-02-2008, ECLI:NL:GHARN:2008:BC5867

Voorbeelden wat niet als feiten van algemene bekendheid zijn aangemerkt	
hennep	Dat met 10 liter plantenvoeding ca. 200 hennepplanten kunnen worden geteeld.[84]
drugs	Door te stellen dat het van algemene bekendheid is dat XTC-pillen MDA, MDMA of MDEA bevatten, heeft het Hof miskend dat XTC ook aan andere stoffen haar effect kan ontlenen.[85]
dood	Dat "plotselinge onderdompeling gevolgd door enig verblijf in zeer koud water altijd een aanmerkelijke kans op overlijden impliceert".[86]
plofkraak	Dat bij plofkraken gestolen auto's worden gebruikt.[87]
drugs	Dat *fenacetine* gebruikt wordt als versnijdingsmiddel voor verdovende middelen.[88]
drugs	Dat de gemiddelde bruto winstmarge van cocaïne en heroïne elkaar niet veel plegen te ontlopen.[89]
coupures	Dat coupures van 500 euro tegenwoordig nagenoeg uitsluitend in het criminele circuit worden gebruikt.[90]

Met de duiding "feiten of omstandigheden van algemeene bekendheid" worden ook bedoeld algemene ervaringsregels.[91]

Voorbeelden van algemene ervaringsregels	
inhoud auto	Dat de eigenaar van een auto zich bewust is van wat zich in zijn auto bevindt, tenzij gemotiveerd weersproken.[92]
Inhoud tas	Dat de eigenares van een tas bekend pleegt te zijn met de inhoud van die tas.[93]
geweld	Dat het met kracht trappen met geschoeide voet tegen het hoofd, de kans dat de getroffene ten gevolge van dat geweld komt te overlijden, aanmerkelijk is. In het hoofd bevinden zich zeer kwetsbare en vitale organen – de hersenen – die bij het daarop uitoefenen van hard geweld zwaar beschadigd kunnen raken.[94]
wurgen	Dat het met kracht gedurende enige tijd de hand tegen de keel duwen waardoor de ademhaling wordt belemmerd tot de dood kan leiden.[95]
overrijden	Dat wanneer iemand met snelheid wordt overreden door een vrachtwagen de kans aanmerkelijk is dat die persoon daardoor komt te overlijden.[96]
steken mes in de rug	Dat indien iemand met een mes in zijn rug, net naast zijn ruggengraat, wordt gestoken, de kans aanmerkelijk is te achten dat die gedraging zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft. Immers, in de rug hadden enkele vitale organen geraakt kunnen

84 Hoge Raad 12-07-2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ6555
85 Hoge Raad 25-11-2003, ECLI:NL:HR:2003:AM2764
86 Hoge Raad 06-03-2012, ECLI:NL:HR:2012:BU3606
87 Hof Amsterdam 21-09-2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3805
88 Hof Amsterdam 14-04-2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1453
89 Hoge Raad 15-06-2004, ECLI:NL:HR:2004:AO8229
90 Hof 's-Hertogenbosch 21-02-2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV6341
91 Hoge Raad 28-05-2002, ECLI:NL:HR:2002:AE1182
92 Hof Amsterdam 24-05-2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:2346
93 Hoge Raad 05-02-2013, ECLI:NL:HR:2013:BY9993
94 Hof Den Haag 11-11-2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:4239
95 Hof Den Haag 23-02-2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:433
96 Hoge Raad 17-02-2015, ECLI:NL:HR:2015:347

	worden dan wel de wervelkolom kunnen worden geperforeerd.[97]
koeriers	Dat koeriers van harddrugs worden voorzien van 'handgeld' om de onkosten te kunnen voldoen voor het verblijf in het land waar zijn naar toe vliegen.[98]
koeriers	Dat een passagier, die een bagagestuk met zich voert, met de aanwezigheid van die cocaïne in die bagage bekend pleegt te zijn, dan wel zich welbewust heeft blootgesteld aan de aanmerkelijke kans dat in die bagage cocaïne aanwezig is.[99]
aanrijding	Dat het met aanmerkelijke snelheid met een auto aanrijden van voetgangers de dood van deze tot gevolg kan hebben.[100]
ontkennen	Dat slachtoffers van geweldsdelicten een ontkenning 'tegen beter weten in' door de dader doorgaans als buitengewoon kwetsend plegen te ervaren.[101]
geweld	Dat indien iemand die weerloos op de grond ligt meerdere malen met geschoeide voet tegen het hoofd wordt geschopt, de kans aanmerkelijk is te achten dat die gedraging de dood ten gevolge heeft.[102]
steken met mes in de borst	Dat indien iemand met een mes in de borststreek wordt gestoken, de kans aanmerkelijk is te achten dat die gedraging de dood ten gevolge heeft. Immers, in de borststreek kan het hart, het meest vitale onderdeel van het menselijk lichaam, en kunnen vitale vaten en organen worden geraakt.[103]
medeverdachte	Dat medeverdachten er vaak blijk van geven hun eigen rol te willen minimaliseren, ten koste van andere betrokkenen.[104]

97 Hof 's-Gravenhage 13-03-2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV9376
98 Hof Amsterdam 20-07-2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BR2570
99 Hoge Raad 02-10-2007, ECLI:NL:HR:2007:BA7911
100 Hof 's-Hertogenbosch 08-10-2002, ECLI:NL:GHSHE:2002:AF7753
101 Hof Arnhem 21-11-2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BU5304
102 Hof 's-Gravenhage 27-01-2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW3455
103 Hof Den Haag 06-08-2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:2203
104 Hof 's-Gravenhage 09-01-2001, ECLI:NL:GHSGR:2001:5

Hoofdstuk 2 Het opsporingsonderzoek

2.1 Inleiding

Strafvorderlijke bevoegdheden worden ingezet in een opsporingsonderzoek om bewijs te verzamelen. Dit maakt van belang te weten wanneer sprake is van een opsporingsonderzoek en wanneer sprake is van de fase ervoor, het verkennend onderzoek. Dit wordt toegelicht in de paragrafen 2.2 en 2.3.
Een strafrechtelijk onderzoek start naar aanleiding van informatie over strafbaar handelen. Dit kan komen uit het verkennend onderzoek (proactief, de politie gaat dan zelf op zoek), maar meestal is het reactief. De informatie wordt aangedragen door een derde. De informatie kan zoal komen vanuit de hulpverlening, de controle, anonieme bronnen, een aangifte of klacht. Dit wordt uitgewerkt in paragraaf 2.4.
Nu is met voorgaande de aanleiding voor het opstarten van het opsporingsonderzoek beschreven. Maar is een melding, klacht wel voldoende om een opsporingsonderzoek te mogen opstarten? Met andere woorden, is er voldoende verdenking? Er mogen immers niet zomaar door opsporingsambtenaren strafvorderlijke bevoegdheden worden ingezet. De verdenking wordt toegelicht in paragraaf 2.5.

Het opsporingsonderzoek moet niet verward worden met het voorbereidend onderzoek. “Onder het voorbereidend onderzoek wordt verstaan het onderzoek hetwelk aan de behandeling ter terechtzitting voorafgaat” (artikel 132 Sv). Dit omvat het opsporingsonderzoek, maar ook onderzoekshandelingen verricht door de rechter-commissaris en het strafrechtelijk financieel onderzoek (SFO). Het begrip regelt bepaalde bevoegdheden. Zo is dit begrip van belang voor het vormverzuim (artikel 359a Sv), of voor het ontzeggen van de raadsman van toegang tot de verdachte in specifieke gevallen (artikel 46 Sv). Dit begrip wordt niet nader uitgewerkt.

2.2 Het verkennend onderzoek

Artikel 126gg Sv	
1	Indien uit feiten of omstandigheden aanwijzingen voortvloeien dat binnen verzamelingen van personen misdrijven worden beraamd of gepleegd als omschreven in artikel 67, eerste lid, die gezien hun aard of de samenhang met andere misdrijven die binnen die verzamelingen van personen worden beraamd of gepleegd een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren, kan de officier van justitie bevelen dat opsporingsambtenaren daarnaar een onderzoek instellen met als doel de voorbereiding van opsporing.
2	Indien dit noodzakelijk is voor de uitvoering van het onderzoek kan de officier van justitie bepalen dat artikel 9, eerste lid, van de Wet bescherming persoonsgegevens met betrekking tot het onderzoek niet van toepassing is op daarbij nader aan te geven openbare registers die

	bij wet zijn ingesteld.

Het verkennend onderzoek is geen opsporingsmiddel omdat het voorafgaat aan de opsporing. “Het heeft ten doel te komen tot beslissingen over het starten van een of meer opsporingsonderzoeken. (…) Het kan (...) noodzakelijk zijn eerst onderzoek te doen naar de gehele sector, teneinde vast te kunnen stellen op welke wijze de criminaliteit zich daarin genesteld heeft. In dat geval wordt niet alleen een verdachte of een betrokkene bij de georganiseerde criminaliteit onderzocht, maar wordt een veel grotere en lossere verzameling van personen onderzocht. Dit onderzoek kan inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van de personen die deel uitmaken van de onderzochte groeperingen, bijvoorbeeld doordat omtrent deze personen gegevens worden vastgelegd zonder dat zij verdachte of «betrokkene» zijn.”[105]

Hoewel het verkennend onderzoek geen opsporing is, valt het wel onder “strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Er mogen geen opsporingsbevoegdheden voor worden gebruikt. Het onderzoek wordt uitgevoerd door opsporingsambtenaren die inzage hebben in politieregisters. Het onderzoek zal er in belangrijke mate uit bestaan dat gegevens uit politieregisters worden vergeleken met gegevens uit open bronnen.
De officier van justitie kan dit onderzoek slechts bevelen als uit feiten en omstandigheden aanwijzingen voortvloeien dat binnen verzamelingen van personen ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd. Deze feiten en omstandigheden kunnen blijken uit gegevens over gepleegde misdrijven binnen de sector in samenhang met bijvoorbeeld informatie over nog te plegen misdrijven. De misdrijven kunnen worden beraamd of gepleegd door personen die deel uitmaken van de groep, in welk geval er sprake zal zijn van een vervlechting van criminele en legale activiteiten.
Het verkennend onderzoek is een lichte vorm van onderzoek, waarvoor geen strafvorderlijke bevoegdheden mogen worden gebruikt, maar kan betrekking hebben op een grote groep personen die slechts als collectief aanleiding geven tot onderzoek. Deze onderzoeken kunnen, vooral als zij in de openbaarheid komen, de nodige maatschappelijke consequenties voor de onderzochte groep van personen hebben.”[106]

“Met het onderzoek wordt niet beoogd, concrete feiten op te helderen of een georganiseerd verband in kaart te brengen. Het betreft meer algemeen onderzoek naar verzamelingen van personen (branches, sectoren van de samenleving etc.) ten aanzien waarvan aanwijzingen bestaan dat bepaalde typen criminaliteit er – meer dan gemiddeld – voorkomen. Het onderscheid ten opzichte van opsporing zit derhalve in het voorwerp van onderzoek – een grote verzameling burgers ten aanzien waarvan geen verdenking en zelfs

105 Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 403, nr. 3, pag. 49.
106 Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 403, nr. 3, pag. 49.

geen beeld van een concreet misdrijf hoeft te bestaan – en in de aard van het onderzoek dat wordt verricht: het gaat om gegevensvergelijking en -vergaring waarbij geen bijzondere opsporingsbevoegdheden worden toegepast.
De interne openbaarheid kan zich tot het verkennend onderzoek uitstrekken indien dit de verdenking heeft opgeleverd waaruit het concrete opsporingsonderzoek is voortgevloeid. Artikel 126aa verplicht er naar de letter genomen niet toe, gegevens die uit dit onderzoek voortvloeien aan het procesdossier toe te voegen. Het verkennend onderzoek is geen opsporingsonderzoek, de verbaliseringsplicht is derhalve niet van toepassing. Als de verdenking in het verkennend opsporingsonderzoek ontstaan is, zal dit door de officier van justitie echter moeten worden gemeld en kan – voor zover dat voor de uitslag van het strafgeding relevant kan zijn – het verkennend opsporingsonderzoek ter terechtzitting ter discussie worden gesteld."[107]

Dus een verkennend onderzoek kan relevant worden voor het strafdossier, hoewel dit niet het uitgangspunt is. Het hangt ervan af of de verdenking heeft geleid tot een strafrechtelijk onderzoek.
Nu probeert de verdediging niet zelden te stellen dat bepaald handelen een verkennend onderzoek is, of dat een verkennend onderzoek feitelijk een opsporingsonderzoek is. Dit omdat dan andere regels gelden en als die niet zijn nageleefd, kan dat gevolgen voor de strafzaak hebben. Dit aftasten van de grenzen is enkele malen in de jurisprudentie aan de orde gekomen.
Bij de duiding van het verkennend onderzoek gaat het om de feitelijke gang van zaken en niet om de naam die de opsporingsdienst eraan geeft. Als telefoongesprekken getapt worden, dan is het een opsporingsonderzoek en niet een verkennend onderzoek, ook al noemt de opsporingsdienst dit een verkennend onderzoek.[108]
Maar er is niet zomaar sprake van een verkennend onderzoek. Een misdaadanalyse voorafgaand aan een verkennend onderzoek is bijvoorbeeld geen verkennend onderzoek.[109]

Voorbeelden geen verkennend onderzoek
Het onderzoek bestond uit het inventariseren van informatie/gegevens die bij Politie Flevoland en bij de andere opsporingsinstanties beschikbaar waren. Uit een eerste inventarisatie bleek al snel dat verschillende horecacontroles waren uitgevoerd. Tijdens deze controles werden telkens illegale werknemers aangetroffen die in loondienst werkzaam waren. Tevens waren er aanwijzingen dat er illegalen zouden verblijven. Bij deze opeenvolgende controles bleek, dat meerdere malen dezelfde illegale werknemers in het gouden Huis werden aangetroffen. Gelet op de aard van dit onderzoek is geen sprake geweest van een verkennend onderzoek.[110]
In het proces-verbaal wordt uitvoerig ingegaan op de fiscale onderzoeken, de aanmelding van het

107 Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 403, nr. 3, pag. 57-58.
108 Hof Amsterdam 15-07-2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN1353
109 Hof 's-Hertogenbosch 29-05-2001, ECLI:NL:GHSHE:2001:AF7548
110 Hoge Raad 08-09-2009, ECLI:NL:HR:2009:BI6716

onderzoek, de sfeerovergang, de samenstelling van het controledossier, de informatieverstrekking door de Belastinginspecteur (controle) aan de FIOD. Hieruit volgt dat geen sprake is geweest van een verkennend onderzoek.[111]
In de strafzaak was de politie bezig met het opsporen van strafbare feiten als gevolg van meerdere aangiftes van (auto)diefstal en heeft op grond van die gegevens een ANPR-vergelijking uitgevoerd. Dit is geen verkennend onderzoek.[112]

2.3 Het opsporingsonderzoek

Sommige wetten bevatten controle- en opsporingsbevoegdheden, zoals de Wet op de economische delicten, maar het Wetboek van strafvordering "kent slechts bevoegdheden toe met het oog op de opsporing van strafbare feiten en niet met het oog op het toezicht op de naleving van wettelijke regelingen."[113] Dit betekent dat sprake moet zijn van een opsporingsonderzoek wil de opsporingsambtenaar opsporingsbevoegdheden kunnen toepassen. Hiervoor is van belang te duiden wanneer sprake is van een opsporingsonderzoek.

Onder de oude definitie van artikel 132a Sv was dit duidelijk:[114]

Artikel 132a Sv (oud)
Onder het opsporingsonderzoek wordt verstaan het onderzoek onder leiding van de officier van justitie naar aanleiding van een redelijk vermoeden dat een strafbaar feit is begaan of dat in georganiseerd verband misdrijven worden beraamd of gepleegd, als omschreven in artikel 67, eerste lid, die gezien hun aard of samenhang met andere misdrijven die in dat georganiseerd verband worden beraamd of gepleegd een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren, met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen.

Deze definitie maakte het verschil met de controle duidelijk:"Voor opsporing blijft in tegenstelling tot de controle een verdenkingscriterium gelden".[115]
Ontbreekt de verdenking of het vermoeden van ernstige misdrijven "dan is geen sprake van opsporing, maar wel van strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Zo valt het kennisnemen en vergaren van informatie over voornemens van burgers om een strafbaar feit te plegen, zonder dat daadwerkelijk sprake is van een verdenking of vermoeden, als zojuist aangeduid, niet onder de definitie van opsporing."[116]
De wetgever vond de koppeling met de verdenking niet meer raadzaam. De verdenking bepaalt niet in alle gevallen of sprake is van opsporing. Zo geeft artikel 552 Sv de opsporingsambtenaar de bevoegdheid elke plaats te betreden welke door een handelaar ex artikel 437 Sr wordt gebruikt. Dit is opsporing, hoewel er geen verdenking hoeft te zijn. Daarnaast geldt voor

111 Hof Amsterdam 27-02-2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:631
112 Hof Arnhem-Leeuwarden 20-09-2013, ECLI:NL:GHARL:2013:6936
113 Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 14 413, nr. 5, pag. 23; ECLI:NL:HR:2009:BI7019
114 Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 403, nr. 2, pag. 14.
115 Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 403, nr. 3, pag. 5-9.
116 Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 403, nr. 3, pag. 6.

terrorismezaken een ander vermoeden, die van de aanwijzing.[117] Ook dit is opsporing. Daarop is de nieuwe definitie ingevoerd:

Artikel 132a Sv
Onder opsporing wordt verstaan het onderzoek in verband met strafbare feiten onder gezag van de officier van justitie met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen.

De minister stelt dat de wijziging geen verstrekkende gevolgen heeft. De interpretatie van de verdenking is niet gewijzigd, alleen de definitie van de opsporing. "De voorgestelde aanpassing van de definitie van opsporing heeft tot gevolg dat deze definitie wel aansluit bij vormen van opsporing die buiten het Wetboek van Strafvordering zijn gereglementeerd."[118]

Opsporingsonderzoek zonder verdenking of aanwijzing is ook onder de nieuwe definitie niet mogelijk (met uitzondering van artikel 552 Sv). "De verankering van de bijzondere opsporingsbevoegdheden in het Wetboek van Strafvordering beoogt ertoe bij te dragen dat deze bevoegdheden alleen worden ingezet ten behoeve van de opsporing in de zin van artikel 132a van het Wetboek van Strafvordering wanneer het belang van het opsporingsonderzoek zulks bepaaldelijk vordert. Niet alleen de inhoud van de informatie, maar ook de wijze waarop de informatie is verkregen, dient te worden vastgelegd. Op die manier wordt het mogelijk de wijze van informatievergaring inzichtelijk te maken, te controleren en deze informatievergaring die onvermijdelijk gepaard gaat met inbreuken op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte, eventueel te (kunnen) reguleren."[119]
De verbaliseringsplicht van artikel 152 Sv is dan ook gekoppeld aan het opsporingsonderzoek: is sprake van een opsporingsonderzoek, dan moet geverbaliseerd worden.

> Het Hof stelt vast dat op de data van het vorderen van de machtigingen, diverse processen-verbaal inzake het observeren van verdachten voorhanden hadden moeten zijn. Gelet op de door de officier van justitie gegeven bevelen, gaat het Hof ervan uit dat onder het gezag van de officier van justitie een opsporingsonderzoek is verricht in ex artikel 132a Sv met de daaraan verbonden verslagleggingsplicht ex artikel 152 Sv. Dat van het instellen van een camera en van de waarnemingen geen proces-verbaal is opgemaakt is een schending van een wettelijke verplichting die voor rekening van de officier van justitie moet komen.[120]

Uit jurisprudentie volgt dat als opsporingsonderzoek is aangemerkt het strafrechtelijk financieel onderzoek (artikelen 126 en 126fa Sv).[121]

---

117 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004–2005, 30 164, nr. 3, pag. 16-18.
118 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004–2005, 30 164, nr. 3, pag. 16-18.
119 Standpunt Hof in Hoge Raad 26-01-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5593
120 Hof 's-Gravenhage 22-02-2005, ECLI:NL:GHSGR:2005:AU0235
121 Rechtbank Rotterdam 26-11-2014, ECLI:NL:RBROT:2014:10938

Niet als opsporingsonderzoek is aangemerkt een intern onderzoek waarbij heimelijk geplaatste camera's zijn geplaatst (waardoor artikel 126g Sv dus niet van toepassing is).[122] Ook niet als zodanig is aangemerkt het opmaken van een pro-justitiarapportage door gedragsdeskundigen.[123] En natuurlijk valt ook het verkennend onderzoek niet onder het opsporingsonderzoek.

2.4 De aanleiding

2.4.1 Algemeen

Een strafrechtelijk onderzoek hoeft niet vanuit een aangifte te starten of op grond van een waarneming gedaan door een opsporingsambtenaar. Ook buren of hulpverlening kan stuiten op strafbare feiten.

> Zo zijn meerdere xtc-labs ontdekt door witte rook. Dit is een gevolg van de chemische bewerking van zoutzuur met apaan, een grondstof voor XTC. Omwonenden denken dat er brand is en slaan alarm.[124]

> Zo ook in geval van sommige hennepkwekerijen. Daar wordt vaak met dompelpompen de wateraanvoer geregeld. Dat gaat wel eens fout, waardoor wateroverlast of kortsluiting ontstaat.[125]

Een andere bron voor het ontstaan van een verdenking kan de controle zijn. Bijvoorbeeld een alcoholcontrole in verband met handhaving van de Wegenverkeerswet, of een controle door de Douane of de Belastingdienst. Daarnaast is een bron voor verdenking de anonieme melding, zoals een Mma-melding[126] of een TCI-informant.[127]

2.4.2 Hulpverleningstaak

De politie verricht onder leiding van het Openbaar Ministerie opsporingsactiviteiten, maar handhaaft de openbare orde en verleent hulp onder leiding van de burgemeester. Dit komt samen in artikel 3 Politiewet 2012 (voorheen artikel 2 Politiewet 1993).

---

122 Hof Arnhem 21-05-2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM6048

123 Rechtbank Overijssel 24-04-2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:BZ9109

124 www.ad.nl/binnenland/meeste-drugsmakers-zijn-gevaarlijke-prutsers~abd2acef/

125 www.bd.nl/waalwijk/hennepkwekerij-ontdekt-door-wateroverlast~a352087f/

126 Meld Misdaad Anoniem (M.) is een onafhankelijke meldpunt waar anoniem informatie aan kan worden gegeven over criminaliteit en misdaad. Deze organisatie maakt geen onderdeel van de politie uit. M. (voorheen afgekort met Mma) bewerkt de melding totdat deze voldoende anoniem is en stuurt dan pas de informatie door naar de politie of andere opsporingsdiensten; www.meldmisdaadanoniem.nl/hoe_werkt_m/

127 TCI staat voor Team Criminele Inlichtingen (voorheen CIE, criminele inlichtingeneenheid). "Het TCI verzamelt informatie over ernstige misdrijven. Haar belangrijkste bronnen zijn informanten: personen die heimelijk informatie verstrekken aan de politie. Met behulp van de ingewonnen informatie kunnen ernstige misdrijven worden voorkomen en /of verdachten van ernstige misdrijven worden opgespoord."; www.politie.nl/themas/team-criminele-inlichtingen.html

Artikel 3 Politiewet 2012
De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven.

"De daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde omvat zowel de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde (opsporing in ruime zin) als de handhaving van de openbare orde (voorkomen van wanordelijkheden en criminaliteit)."[128]

Artikel 7 van de Politiewet 2012 geeft de politie-ambtenaar diverse bevoegdheden. Sommigen ter uitvoering van de gehele politietaak, sommige alleen voor de hulpverleningtaak.

Artikel 7 Politiewet 2012	
1	De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld of vrijheidsbeperkende middelen te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik hiervan verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.
2	De ambtenaar van politie, bedoeld in het eerste lid, heeft toegang tot elke plaats, voor zover dat voor het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven, redelijkerwijs nodig is.
3	De ambtenaar van politie, bedoeld in het eerste lid, is bevoegd tot het onderzoek aan de kleding van personen bij de uitoefening van een hem wettelijk toegekende bevoegdheid of bij een handeling ter uitvoering van de politietaak, indien uit feiten of omstandigheden blijkt dat een onmiddellijk gevaar dreigt voor hun leven of veiligheid of die van de ambtenaar zelf of van derden, en dit onderzoek noodzakelijk is ter afwending van dit gevaar.
4	De officier van justitie of de hulpofficier van justitie voor wie aangehouden of rechtens van hun vrijheid beroofde verdachten of veroordeelden worden geleid, is bevoegd te gelasten dat deze aan hun lichaam zullen worden onderzocht, indien uit feiten of omstandigheden blijkt dat gevaar dreigt voor hun leven of veiligheid of die van de ambtenaar zelf, en dit onderzoek noodzakelijk is ter afwending van dit gevaar.
5	De uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste tot en met het vierde lid, dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn.
6	Het eerste tot en met het vijfde lid zijn van toepassing op de militair van de Koninklijke marechaussee, indien hij optreedt in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening, en op de militair van enig ander onderdeel van de krijgsmacht die op grond van deze wet bijstand verleent aan de politie.
7	Onze Minister kan bepalen dat de in artikel 142, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering bedoelde buitengewone opsporingsambtenaren, voor zover door hem hetzij in persoon, hetzij per categorie of eenheid aangewezen, de bevoegdheden omschreven in het eerste en het derde lid kunnen uitoefenen. Alsdan wordt met overeenkomstige toepassing van artikel 9 een ambtsinstructie voor hen vastgesteld.

[128] Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-3004, 29 218, nr. 10.

Voor het binnentreden van een woning is een schriftelijke machtiging vereist. Dit geldt niet in geval van onmiddellijk en ernstig gevaar:

Artikel 2 Algemene wet op het binnentreden	
1	Voor het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner is een schriftelijke machtiging vereist, tenzij en voor zover bij wet aan rechters, rechterlijke colleges, leden van het openbaar ministerie, burgemeesters, gerechtsdeurwaarders en belastingdeurwaarders de bevoegdheid is toegekend tot het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner. De machtiging wordt zo mogelijk getoond.
2	Onze Minister van Justitie stelt het model van deze machtiging vast.
3	Een schriftelijke machtiging als bedoeld in het eerste lid is niet vereist, indien ter voorkoming of bestrijding van ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen terstond in de woning moet worden binnengetreden.

Zoals volgt uit artikel 7, tweede lid, Politiewet heeft de ambtenaar van de politie toegang tot elke plaats, voor zover dat voor het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven, redelijkerwijs nodig is. Voorgaande betekent dat zij geen toestemming van de rechter-commissaris nodig hebben om een woning te betreden in geval van nood. Het gaat om hulpverlening, niet om opsporing.

> De verbalisanten waren bevoegd zonder machtiging tot binnentreden en zonder toestemming van verdachte de woning van verdachte te betreden. Dit omdat de verbalisanten het vermoeden hadden dat in de woning van verdachte werd ingebroken. Het binnentreden was in het belang van de bewoner. Gelet op artikel 2, derde lid, van de Awbi was een schriftelijke machtiging niet vereist.[129]

> De verbalisanten gingen naar een woning waar een persoon wateroverlast zou veroorzaken bij medebewoners. Bij aankomst stond de deur open, een man (later bleek dit de verdachte te zijn) liep druk heen en weer. De man was bezweet, had een paranoïde houding en keek schichtig om zich heen. Hij zei dat er mensen in de woning waren en dat hij zich zorgen maakte over zijn vrouw en kind. De politie konden de woonkamer inkijken, welke overhoop was gehaald. Daarop hebben zij de woning betreden om de verdachte hulp aan te bieden. Dit binnentreden was op grond van artikel 2 van de Politiewet gerechtvaardigd.[130]

Het binnentreden zonder machtiging mag alleen in uitzonderlijke omstandigheden. “Te denken valt aan situaties waarbij ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen dreigt. Dan is onmiddellijk optreden geboden.” Als voorbeeld wordt gegeven de ontdekking op heterdaad van een geweldsdelict in een woning of de aanwezigheid in een woning van een bewapend persoon die van zijn wapen gebruik zal kunnen maken. Onmiddellijk optreden is dan vereist, ook zonder machtiging.
Een andere reden is als de belangen van de bewoner ernstig worden aangetast. “Hierbij kan worden gedacht aan ontdekking op heterdaad van een inbraak in de woning. Indien de opsporingsambtenaar de bewoner, bij

129 Hof 's-Hertogenbosch 07-11-2008, ECLI:NL:GHSHE:2008:BG3906
130 Hoge Raad 10-03-2009,ECLI:NL:HR:2009:BH0173

voorbeeld als gevolg van diens afwezigheid, niet om toestemming tot binnentreden kan vragen, is hij bevoegd om ter bescherming van diens belangen zonder machtiging binnen te treden."[131]

Voor het uitvoeren van de hulpverlenende taak van de politie maakt het niet uit dat er reeds andere hulpverleners zijn. Als zowel de politie als de brandweer bij een wateroverlastmelding is, dan mag de politie nog steeds uit diens eigen hulpverleningsbevoegdheden de woning binnentreden.

> In casu betrof het een binnentreden ter hulpverlening in woning waaruit een grote hoeveelheid water stroomde. Op grond van artikel 2 lid 3 Awbi was de verbalisant bevoegd om zonder toestemming van de bewoner en zonder machtiging tot binnentreden de woning te betreden. Het betrof hier het voorkomen van ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen en goederen. De enkele omstandigheid dat de brandweer ook ter plaatse was gekomen en in de woning is binnengetreden, doet niet af aan de bevoegdheid van de verbalisant om op grond van artikel 8 lid 2 Politiewet 1993 ter hulpverlening de woning te betreden.[132]

Als hulpverleners bij de hulpverlening op strafbare feiten stuiten, dan mogen zij dit aan politie-ambtenaren melden die vervolgens een opsporingsonderzoek opstarten. In dat geval dient de politie wel met een machtiging binnen te treden, dan is er geen sprake meer van hulpverlening door de politie.[133]

2.4.3 Controletaak

Dagelijks worden veel controle-activiteiten verricht waarbij geen sprake is van een verdenking van het plegen van enig strafbaar feit. Maar door de controle kan die verdenking wel ontstaan. Denk aan alcohol-, belasting- of douanecontroles waarbij iets gezien, gehoord of geroken wordt dat duidt op strafbaar handelen. Dat kan als aanleiding dienen voor strafvorderlijk optreden (zoals inbeslagname, aanhouding).
Sinds het Geweerarrest in zo'n situatie sprake van voortgezette bevoegdheden. In casu controleerde een ambtenaar op grond van de Drankwet een woning en trof een vuurwapen aan welke op grond van de Vuurwapenwet (voorloper van de WWM) in beslag werd genomen. Het bezwaar dat er geen bevoegdheid hiertoe was werd afgewezen. Het betreft een voortgezette toepassing van bevoegdheden.[134]
Nu betrof dit een onbedoelde bijvangst. Maar wat als de opsporingsambtenaar gebruik maakt van controlebevoegdheden terwijl hij al een redelijk vermoeden heeft dat de te controleren persoon schuldig is aan een strafbaar feit? Is dat misbruik van recht? Nee, volgens de Hoge Raad staat het bestaan van een redelijk vermoeden van schuld niet aan het uitoefenen van controlebevoegdheden in de weg, mits bij aanwending van die bevoegdheden tegen-

131 Tweede Kamer, vergaderjaar 1984-1985, 19 073, nr. 3, pag. 10 en 11.
132 Hof 's-Hertogenbosch 27-02-2015ECLI:NL:GHSHE:2015:632
133 Hof 's-Hertogenbosch 07-11-2008, ECLI:NL:GHSHE:2008:BG3906
134 Hoge Raad 02-12-1935, NJ 1936, 250

over een verdachte de aan deze toekomende waarborgen in acht worden genomen.[135]

> Het Hof heeft geoordeeld dat niet aannemelijk is geworden dat bij het gebruik van de controlebevoegdheid door de dierenarts de aan de verdachte toekomende waarborgen niet in acht zijn genomen (zoals het *nemo tenetur*-beginsel). De enkele omstandigheid dat de dierenarts op verzoek van de AID en met instemming van de officier van justitie de door hem verrichtte monsternemingen heimelijk heeft verricht maakt dit niet anders.[136]

Uitgangspunt bij het 'vermengen' van opsporings- en controletaken is dat de controle dient te zijn uitgeoefend door een daartoe bevoegde opsporingsambtenaar en deze dient mede te zijn uitgeoefend ter controle van de naleving van de voorschriften. Als dat het geval is, dan is de uitoefening in beginsel rechtmatig.
De rechter dient bij toetsing van de rechtmatigheid vast te stellen of de opsporingsambtenaren bevoegd waren tot het uitoefenen van controlebevoegdheden.[137] Zo geeft de Wegenverkeerswet 1994 een opsporingsambtenaar een algemene bevoegdheid op grond waarvan hij een verkeersdeelnemer en het door hem bestuurde voertuig aan een controle kan onderwerpen.[138]

Voorbeelden controlebevoegdheid
Zo werd het verweer gevoerd dat de politie-ambtenaar geen aanhouding mocht verrichten voor het schenden van de Wet arbeid vreemdelingen omdat de politie-ambtenaar niet bevoegd zou zijn controles uit te oefenen. Het Hof was duidelijk: het verweer mist feitelijke grondslag daar in de Aanwijzingsregeling toezichthoudende ambtenaren de ambtenaren van politie, bedoeld in artikel 3 van de Politiewet 1993, mede belast zijn met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de Wet arbeid vreemdelingen.[139]
Het proces-verbaal houdt in dat de verbalisanten verdachte als bestuurder van een personenauto een stopteken hebben gegeven en dat zij dat deden ter controle op een juiste naleving van de WVW 1994. De politie was derhalve bevoegd om verdachte een stopteken te geven en hem als bestuurder naar zijn rijbewijs en het kentekenbewijs van de auto te vragen. Daarmee hebben de politieambtenaren hun bevoegdheid uitgeoefend als bedoeld in artikel 160, vierde lid, WVW 1994. Het stond de verbalisanten vrij om bij de meldkamer informatie in te winnen en verdachte - na de melding dat betrokkene meerdere keren in de politiesystemen voorkwam in verband met drugsgerelateerde delicten - te vragen of hij in het bezit was van drugs.[140]
Het Hof heeft gesteld dat het vorderen van inzage van het legitimatiebewijs van de verdachte redelijkerwijs noodzakelijk was voor de uitoefening van de politietaak (artikel 8a lid 1 Politiewet 1993). Dat oordeel is niet onbegrijpelijk in aanmerking genomen dat het Hof heeft vastgesteld dat de politie de opdracht had gekregen extra controles uit te voeren op de voertuigen op de

135 Hoge Raad 26-04-1988, NJ 1989, 309; Hoge Raad 13-05-1997, NJ 1998, 481; Hoge Raad 21-11-2006, ECLI:NL:HR:2006:AY9670
136 Hoge Raad 21-01-2014, ECLI:NL:HR:2014:136
137 Hoge Raad 18-04-2017, ECLI:NL:HR:2017:706
138 Hof Amsterdam 28-11-2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:5536
139 Hof Amsterdam 15-11-2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY4213
140 Hof 's-Hertogenbosch 03-07-2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:2450

snelwegen langs, en de toe- en afritten vanuit en naar, Hendrik-Ido-Ambacht in verband met het terugdringen van inbraken. De verdachte bevond zich om 05.05 uur in een voertuig op een afgelegen plaats in de gemeente. In het voertuig bevonden zich twee andere personen die antecedenten bleken te hebben ter zake van inbraak. Bovendien heeft de bestuurder de politie medegedeeld dat hij eerder was aangehouden omdat hij een breekijzer bij zich had.[141]

De vraag is gesteld of opsporingsambtenaren wel controlehandelingen behoren te verrichten. Niet zozeer vanuit een formele bevoegdheid (die moet er zijn anders is het niet toegestaan), maar of dit wenselijk is. Het probleem voor een verdachte is dat hij niet hoeft mee te werken aan zijn eigen veroordeling, maar hij moet wel meewerken aan een controle. De Hoge Raad is duidelijk: het uitoefenen van controlebevoegdheden door opsporingsambtenaren vormt in beginsel geen belemmering voor de omstandigheid dat het uitoefenen van een zodanige bevoegdheid het verrichten van opsporingshandelingen mogelijk maakt.[142]

2.4.4 Anonieme informatie

2.4.4.1 Algemeen

Anonieme informatie wordt ook wel NN-informatie genoemd. NN staat voor *Nomen nescio (*'ik weet de naam niet' of 'naam onbekend) of voor *Nomen nominandum* ('de naam moet nog genoemd worden').[143]

Anonieme informatie kan uit vele bronnen komen, een klikbrief, een melding via Meld misdaad anoniem (Mma), een melding door een informant via de TCI, de TOOI[144] of de AIVD, een misstand gerapporteerd in de media. De gemeenschappelijke factor is de anonimiteit van de bron.
Meld Misdaad Anoniem (tegenwoordig geduid als M.) is een onafhankelijk meldpunt waar anoniem informatie kan worden doorgegeven over criminaliteit en misdaad. Deze organisatie maakt geen onderdeel van de politie uit. M. bewerkt de melding totdat deze voldoende anoniem is en stuurt daarna de informatie door naar de politie.[145] De politie kan deze informatie gebruiken als basis voor verdere inzet van opsporingsmiddelen.[146] De grondslag voor het mogen gebruikmaken van deze informatie is gegeven in artikel 2 van de Politiewet 1993 (thans artikel 3 Politiewet 2012).[147]
Het TCI, team criminele inlichtingen,[148] is een politie-eenheid die informatie verzamelt met betrekking tot ernstige misdrijven. Zij runnen informanten.

141 Hoge Raad 31-05-2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ1978
142 Hoge Raad 01-11-2016, ECLI:NL:HR:2016:2454
143 https://nl.wikipedia.org/wiki/Nomen_nescio
144 TOOI staat voor Team openbare orde inlichtingen en is de inlichtingeneenheid van de openbare orde.
145 www.meldmisdaadanoniem.nl/hoe_werkt_m/
146 Hof Amsterdam 07-02-2005, ECLI:NL:GHAMS:2005:AS5816
147 Hof Amsterdam 07-02-2005, ECLI:NL:GHAMS:2005:AS5816; Hoge Raad 13-06-2006, ECLI:NL:HR:2006:AV4179
148 Voorheen de CIE, de criminele inlichtingeneenheid.

Dit zijn personen die heimelijk informatie verstrekken aan de TCI.[149] Omdat het TCI de betrouwbaarheid van eerder verstrekte informatie meeweegt bij een nieuwe melding kan uitspraak worden gedaan over de betrouwbaarheid van de informant. Dit maakt dat meer gewicht toegekend wordt aan een TCI-melding dan aan een Mma-melding.[150] Een en ander natuurlijk afhankelijk van de mate van concreetheid en gedetailleerdheid van de melding.

Een essentieel verschil tussen TCI-informatie en anonieme meldingen is dat de bron van TCI-informatie bekend is. Alleen om de veiligheid van de bron te beschermen wordt de informatie geanonimiseerd, zodat in het strafdossier de informatie anoniem is. TCI-informatie mag dan ook niet met NN-informatie gelijk gesteld worden. "Het Hof volgt de raadsman niet in het door hem betrokken uitgangspunt dat informatie afkomstig van een CIE-informant, op één lijn dient te worden gesteld met een anonieme tip. Immers, anders dan het in het geval waarin door een anoniem gebleven persoon een tip is gegeven heeft in het voorliggende geval, waarin door een informant aan de CIE informatie is aangedragen enige toetsing plaatsgehad, reeds omdat die informant als zodanig in het register is ingeschreven."[151]

2.4.4.2 Startinformatie

Anonieme informatie kan dienen als basis om een onderzoek op te starten. De melding moet voldoende gedetailleerd en concreet zijn. Zou de informatie onvoldoende concreet zijn, dan zou het geen basis bieden voor het opstarten van een opsporingsonderzoek.
Nu is er een verschil tussen het inzetten van opsporingsmiddelen (zoals de doorzoeking of onderzoek aan het lichaam) en het opstarten van een onderzoek. Dat laatste mag reeds op betrekkelijk 'lichte' informatie. Maar het uitvoeren van een doorzoeking vereist een steviger onderbouwde verdenking.

> Zo stelde het Hof Amsterdam dat het feit dat geen oordeel kan worden gegeven over de betrouwbaarheid van de verstrekte informatie in het algemeen niet in de weg hoeft te staan aan de rechtmatigheid van het starten van een opsporingsonderzoek, maar de betreffende CIE-informatie vormde wel onvoldoende basis voor het verlenen van een machtiging om op grond van artikel 49 WWM de woning van de verdachte te doorzoeken.[152]

Mag anonieme informatie gebruikt worden voor startinformatie van een opsporingsonderzoek? Ja. "Voorop staat dat geen rechtsregel eraan in de weg staat dat de politie anonieme informatie gebruikt als startinformatie voor een opsporingsonderzoek."[153] Hiermee wordt niet alleen de TCI-melding bedoeld,

---

149 www.politie.nl/themas/team-criminele-inlichtingen.html

150 Hof Amsterdam 22-07-2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN3124 (bevestigd in Hoge Raad 19-06-2012, ECLI:NL:HR:2012:BW8665); Hof 's-Hertogenbosch 02-04-2008, ECLI:NL:GHSHE:2008:BC9483

151 Hof Amsterdam 22-07-2010 ECLI:NL:GHAMS:2010:BN3124

152 Hof Amsterdam 14-04-2011 ECLI:NL:GHAMS:2011:BQ4974

maar ook Mma-meldingen of andersoortige anonieme meldingen vallen hieronder.

2.4.4.3 De inzet van dwangmiddelen

De anonieme melding kan voldoende zijn voor de inzet van dwangmiddelen. “Bij de beoordeling moet worden vooropgesteld dat het gebruik van MMA-meldingen als startinformatie voor een opsporingsonderzoek in de rechtspraak in het algemeen pleegt te worden aanvaard. Het antwoord op de vraag of een (enkele) MMA-melding op zich, zonder verificatie, voldoende grond voor verdenking kan opleveren, lijkt met minder zekerheid te kunnen worden voorspeld. Daarbij zal het aankomen op de omstandigheden van het geval, zoals de specificiteit van de inhoud van de melding.”[154]

> De anonieme melding was afkomstig van een of meer CIE-informanten. Het Hof heeft de CIE-informatie als betrouwbaar aangemerkt, dat die informatie relatief kort voor de doorzoeking ter beschikking van de politie was gekomen en mede inhield dat verdachte in het bezit was van vuurwapens die hij in zijn woning en de daarbij behorende schuren verborgen had. De verwerping van het verweer dat de verdenking onvoldoende was is onjuist, noch onbegrijpelijk.[155]

> Van een informant wordt het volgende bekend: "verdachte woont in de [adres]. Zijn ouders wonen in de [adres 2]. Verdachte is ongeveer 30 jaar oud en is van Arubaanse afkomst. De woning van verdachte ligt vol met munitie." Bij verificatie in het HKS-systeem van de politie bleek dat de verdacht een antecedent had terzake de WWM. Het met naam noemen van verdachte in combinatie met de informatie uit het HKS-systeem is toereikend om redelijkerwijs te kunnen vermoeden dat munitie in de woning aan van de verdachte aanwezig was. Daaraan doet niet af dat de betrouwbaarheid van de informatie niet kon worden beoordeeld.[156]

Nu is de verdenkingsgraad bij de Wet wapens en munitie en de Opiumwet lager (zie paragraaf 2.5). Dit betekent nog niet dat elke anonieme melding daarom reeds voldoende is om op te treden.

> De informant meldde: “[voornaam] is in het bezit van een vuurwapen van het merk Glock.” Het Hof stelt dat de CIE-informatie onvoldoende specifiek is om redelijkerwijs te kunnen vermoeden dat wapens of munitie in de woning van de verdachte aanwezig waren nu hieruit niet blijkt op welke wijze men de conclusie heeft getrokken dat werd gedoeld op de verdachte. In het algemeen behoeven dit soort omstandigheden niet in de weg te staan aan de rechtmatigheid van starten van een opsporingsonderzoek, maar de CIE-informatie vormde in dit geval onvoldoende basis voor het op grond van artikel 49 WWM de woning van de verdachte te doorzoeken.[157]

---

153 Hoge Raad 22-01-2008, ECLI:NL:HR:2008:BC1375; Hoge Raad 13-06-2006, ECLI:NL:HR:2006:AV4179; Hof Amsterdam 15-12-2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:BK7653; Hof Arnhem 27-04-2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM2531

154 Hof Arnhem 27-04-2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM2531

155 Hoge Raad 22-12-2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ8622

156 Hof 's-Gravenhage 10-02-2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV6434

157 Hof Amsterdam 14-04-2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BQ4974

Dit geldt ook voor de Opiumwet. "Vooropgesteld dient te worden dat verdenking van overtreding van de Opiumwet kan worden aangenomen op basis van anoniem aan de politie verstrekte informatie.[158] De beantwoording van de vraag of dergelijke informatie toereikend is voor de toepassing van artikel 9, eerste lid onder b, van de Opiumwet, is in belangrijke mate afhankelijk van de aan de feitenrechter voorbehouden weging en waardering van omstandigheden van het geval.[159]

> Het Hof heeft vastgesteld dat de anonieme informatie was vervat in een Mma-melding van 24 maart 2006 en een soortgelijke melding die betrekkelijk kort daarvoor, in januari 2006, was gedaan. Het Hof heeft geoordeeld dat deze meldingen voldoende aanwijzingen opleverden die een redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit (Ow) rechtvaardigden. Door het gevoerde verweer op die grond te verwerpen heeft het Hof niet blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting.[160]

Kan anonieme informatie ook voldoende zijn voor het aannemen van een verdenking van een strafbaar feit ex artikel 27 Sv? Ja, concrete en gedetailleerde, betrouwbaar geoordeelde CIE-informatie kan voldoende zijn om tot een redelijk vermoeden van een strafbaar feit te leiden en kan het inzetten van dwangmiddelen legitimeren.[161]

> TCI-informatie bevatte de melding dat vliegtuigen met als eindbestemming Amsterdam werden gebruikt voor de invoer van cocaïne. Werknemers van de grondploeg, die bevoegd zijn om uit de laadruimte de waardevolle goederen te halen, zorgden er ook voor dat de cocaïne eruit gehaald werd. De cocaïne zou verstopt zijn in lichtmetalen kisten waarop een witte sticker is bevestigd met de rode letters AOG. De vliegtuigen waarin de cocaïne in de laadruimten werden verstopt, kwamen in geen geval uit risicolanden. Deze TCI-informatie vormt voldoende grondslag voor het in artikel 27 Sv bedoelde redelijk vermoeden van schuld aan een strafbaar feit. Aard, ernst en omvang van hetgeen via dat CIE p-v werd gerelateerd rechtvaardigden de inzet van dwangmiddelen, zoals telefoontaps.[162]

De praktijk is dat NN-informatie al snel voldoende kan zijn voor het opstarten van een opsporingsonderzoek, maar dat de inzet van strafvorderlijke bevoegdheden een zwaardere verdenking vereisen dan kan worden afgeleid uit de NN-melding. Een oplossing hiervoor is het opplussen van de NN-melding. Opplussen kan door de strafdocumentatie te raadplegen (heeft verdachte eerder soortgelijke feiten gepleegd), door de verstrekte gegevens te verifiëren met het bevolkingsregister (woont hij ook werkelijk waar de melder stelt dat hij woont), maar ook door gebruik te maken van warmte- en/of netwerkingmetingen in geval van een hennepplantage. Hiermee kan de betrouwbaarheid van de NN-melding gecontroleerd worden.

---

158 Hoge Raad 05-01-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK3201; Hoge Raad 29-11-2011, ECLI:NL:HR:2011:BP8497
159 Hoge Raad 30-03-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4173
160 Hoge Raad 12-01-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK8836
161 Hof 's-Hertogenbosch 02-04-2008, ECLI:NL:GHSHE:2008:BC9483
162 Hof Amsterdam 20-02-2003, ECLI:NL:GHAMS:2003:AF8163

Voorbeelden opplussen
Een informant meldde: “verdachte heeft onlangs in Almere een machinegeweer opgehaald. Hij is van plan om hier binnenkort een liquidatie mee te gaan plegen.” Het Hof acht de door het TCI aan de politie doorgespeelde informatie voldoende concreet en specifiek. Uit onderzoek voorafgaand aan de aanhouding blijkt dat de verdachte eerder in verband is gebracht met wapendelicten, namelijk bezit van een uzi en een eerdere veroordeling voor het medeplegen van een meervoudige poging tot moord. Dit leverde voor de politie voldoende grond op om tot aanhouding van de verdachte over te gaan.[163]
Voorafgaand aan de observatie is de Mma-informatie door de politie getoetst met het bevolkingsregister, alsook met het kentekenregister van de RDW. Bovendien is bevestigd dat de verdachte met de auto is gaan rijden. Dit alles was voldoende om tot aanhouding van de verdachte en de doorzoeking van de auto over te gaan.[164]
Het onderzoeksteam ontving vanuit meerderde bronnen informatie dat verdachte inlichtingen zou doorspelen aan criminelen. Dit leverde een voldoende verdenking tegen verdachte op om een strafrechtelijk onderzoek te verrichten. Het Hof overweegt daarbij dat geen rechtsregel zich ertegen verzet dat oude CIE-informatie mede wordt gebruikt bij het formuleren van een verdenking. Het Hof overweegt dat de binnengekomen CIE-informatie en de overige verdacht makende feiten en omstandigheden in onderlinge samenhang dienen te worden beschouwd en aldus een voldoende verdenking jegens verdachte opleverden.[165]
Concrete MMA-melding in combinatie met de waarneming van verbalisanten ter plaatse (geblindeerde ramen en watercondens) levert een redelijk vermoeden op dat zich in de woning een hennepkwekerij bevond. Op grond van artikel 9 Opiumwet waren verbalisanten bevoegd op het dak van de garage van de woning te klimmen en door openstaande raam naar binnen te kijken.[166]

Het gaat bij het opplussen om de combinatie van informatie waarop bepaald moet worden of de verdenking voldoende is.

> De raadsman heeft aangevoerd dat bij de verrichte warmtemetingen een te gering temperatuurverschil is waargenomen op grond waarvan zou kunnen worden vermoed dat in de woning van verdachte de Opiumwet werd overtreden. Het Hof stelt dat de warmtemeting niet uitsluitend op zichzelf moet worden bezien maar in samenhang met de overige informatie die de politie had over de aanwezigheid van een hennepkwekerij in één van de panden.[167]

Hoewel opplussen raadzaam is, is het geen verplichting. "De opvatting van de raadsman dat per se ter verificatie andere informatie had moeten worden ingewonnen, vindt geen steun in het recht."[168]

2.4.4.4 NN-informatie

Een onmiskenbaar gegeven van NN-informatie is dat de gebruiker van de informatie niet weet wie de bron is. Dit betekent dat verschillende NN-

163 Hof Amsterdam 02-02-2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:393
164 Hof Amsterdam 15-12-2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:BK7653
165 Hof 's-Hertogenbosch 13-10-2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:4430
166 Hof Arnhem 04-03-2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BP6983
167 Hof 's-Hertogenbosch 24-10-2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BY2954
168 Hof 's-Hertogenbosch 21-02-2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV6341

meldingen in theorie uit een en dezelfde bron kunnen komen. Daarnaast kan het motief van de melder door de anonimiteit niet geduid worden. Dat kan ook wraak zijn. Dat laat onverlet dat de beste wraak op waarheid gestoeld is. Voorgaande betekent dat de bewijswaarde van NN-informatie beperkter is dan van een niet-anonieme bron.
Nu geldt voor TCI-meldingen dat de bron wel bekend is, maar alleen bij TCI, niet bij de gebruiker van de informatie. Hierdoor is de TCI in staat om onderzoek te doen naar de betrouwbaarheid van de informant en de juistheid van de verstrekte informatie.[169] Hiertoe gebruikt de TCI in de meldingen kwalificaties zoals "De verstrekte informatie is als betrouwbaar aangemerkt." of "Een oordeel over de betrouwbaarheid van de informatie kan niet worden gegeven."[170]

De eerste duiding is duidelijk, maar betekent de tweede dat de melding onbetrouwbaar is? Neen. Het voorbehoud dat in menig TCI proces-verbaal wordt gemaakt dat “geen oordeel over de betrouwbaarheid van de informatie is gegeven”, betekent niet dat de informatie om die reden onbetrouwbaar zou zijn.[171] Deze melding houdt in dat een oordeel niet kan worden gegeven. Dit kan bijvoorbeeld komen omdat de informant nog niet eerder heeft verklaard tegenover de TCI. Of omdat de melding zo afwijkend is van diens eerdere meldingen dat de TCI het niet verantwoord acht om een uitspraak over de betrouwbaarheid te doen.

> De TCI-informatie was voldoende concreet om een redelijk vermoeden van schuld op te leveren. De TCI-informatie maakte melding van naam, nationaliteit, woonplaats, telefoonnummer, het strafbare feit en de omstandigheid dat het feit 'binnenkort' zou plaatsvinden. Aan de hand van deze informatie kon dan ook worden besloten tot de inzet van een bijzondere opsporingsbevoegdheid. Dat de TCI geen oordeel kon geven omtrent de betrouwbaarheid van de informatie doet daaraan niet af.[172]

> In het CIE processen-verbaal is vermeld dat de informatie betrouwbaar is. Dit was voldoende om de personen als verdachten aan te merken en een strafrechtelijk onderzoek te starten. Dat de informatie van de TCI vals zou zijn en allemaal afkomstig van een ondernemer met een wrok tegen de verdachte en de gemeente Roermond is niet gebleken. Dat de officier van justitie dat met een eenvoudig onderzoek had kunnen vaststellen is niet aannemelijk geworden.[173]

Maar wat als de anonieme melding gedateerd is, mag het dan nog dienen als basis voor de verdenking? Dit hangt af van de omstandigheden van het geval.

> Het Hof is van oordeel dat de in het startproces-verbaal opgenomen informatie ten aanzien van verdachte voldoende concreet en specifiek was om hier een verdenking op te baseren ten aanzien van overtreding van de Opiumwet. Het enkele feit dat de

169 Hof Amsterdam 22-02-2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BL6918
170 Rechtbank Zeeland-West-Brabant 12-02-2014, ECLI:NL:RBZWB:2014:818; Rechtbank Maastricht 02-10-2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BY1924
171 Hof Amsterdam 22-02-2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BL6918
172 Hof 's-Gravenhage 27-04-2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BR6836
173 Hof Den Haag 20-12-2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:3702

> CIE-informatie enkele maanden oud was, maakt dit niet anders. Het Hof neemt hierbij in aanmerking dat de CIE-informatie geen betrekking had op een eenmalig incident, maar op een voortdurend handelen van verdachte.[174]

> Het Hof is van oordeel dat de doorzoeking van de woning zonder rechterlijke machtiging de proportionaliteitstoets niet kan doorstaan, nu de doorzoeking ter eventuele inbeslagneming van wapens en/of munitie pas vijf weken na 12 februari 2008 (de dag dat de anonieme melding is gedaan) is verricht. Hieruit blijkt niet van acuut gevaar of spoedeisendheid zodat het op de weg van de opsporingsbeambten had gelegen om voor de doorzoeking een rechterlijke machtiging te verkrijgen.[175]

Nu kan het voorkomen dat achteraf bezien de verstrekte informatie niet juist was. Maakt dit dat (met terugwerkende kracht) de toepassing van de dwangmiddelen onrechtmatig was? Neen.

> Het Hof stelt vast dat in juli 2006 via de CIE informatie is binnengekomen dat verdachte in het bezit zou zijn van een vuurwapen. Deze informatie is getoetst en als betrouwbaar aangemerkt. Op grond van vorenstaande was naar het oordeel van het Hof sprake van een redelijk vermoeden van het aanwezig zijn van wapens of munitie in de woning van verdachte, zodat die woning rechtmatig kon worden binnengetreden, teneinde ter inbeslagname doorzoeking te doen. Dat achteraf is gebleken dat de CIE-informatie niet (geheel) juist was, doet niet af aan de omstandigheid dat op grond van de op het moment van de toetsing beschikbare gegevens de informatie als betrouwbaar werd aangemerkt.[176]

> Dat achteraf gezien de informatie dat verdachte 'met de politie en/of justitie in aanraking was geweest met betrekking tot de WWM' betrekking zou hebben gehad op niet-strafbaar wapenbezit maakt dit niet anders. Bij de beoordeling van de vraag of er voldoende grond bestaat voor een onderzoek in de woning is van belang over welke informatie men op dat moment beschikt. Dat die informatie betrekking lijkt te hebben op eerder strafbaar wapenbezit, wat achteraf bezien niet juist blijkt te zijn, maakt op zichzelf genomen het onderzoek nog niet onrechtmatig.[177]

Sommige NN-informatie is zeer specifiek. Beperkt de zeer afgebakende verdenking dan de omvang van het op te starten onderzoek? Dat kan, maar hoeft niet. Dit hangt ervan af of de melding voldoende concreet is, wat het precies behelst, maar ook wat gevonden wordt.
Gaat het om een specifieke melding zoals "in het perceel van verdachte wonende in straat x op nummer y ligt een zilverkleurige vuurbuks", dan dient na het vinden van de buks de zoeking gestopt te worden, aldus het Hof. De Hoge Raad had niet zozeer met dit oordeel een probleem als wel het gevolg dat het Hof verbond aan dit vormverzuim, bewijsuitsluiting. Het Hof had moeten motiveren tot welk nadeel het doorzoeken zou hebben geleid. Dat had het Hof nagelaten en daarom casseerde de Hoge Raad.[178]

---

174 Hof Amsterdam 14-02-2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:478
175 Hof Arnhem 23-03-2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BL3207
176 Hof 's-Hertogenbosch 16-10-2008, ECLI:NL:GHSHE:2008:BG1440
177 Hof 's-Hertogenbosch 06-02-2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:404
178 Hoge Raad 22-12-2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ9895

> De melding stelde: "Alles ligt in de schuur." Toen de politie in de woning keek stelde de raadsman dat dat niet had gemogen. “Het Hof is van oordeel dat de doorzoeking van de woning van de verdachte op de juiste wijze heeft plaatsgevonden. Immers, de Mma-melding betrof onder andere het woonadres van de verdachte. In de Mma-melding werd over meerdere wapens gesproken. Niet valt in te zien dat die wapens niet ook in de woning zouden kunnen liggen. Daarnaast mocht ter beperking van het veiligheidsrisico het onderzoek in de woning beginnen. Na de vondst van één wapen is door de politie doorgezocht naar andere wapens. Daarbij werd cocaïne en hennep gevonden, hetgeen als bijvangst dient te worden aangemerkt. Nu niet gericht is gezocht naar drugs was een machtiging daartoe niet vereist."[179]

2.4.5 Aangifte

2.4.5.1 Algemeen

De aangifte is één van de mogelijke aanleidingen voor het verkrijgen van een verdenking dat iemand een strafbaar feit heeft gepleegd.
Een ieder die kennis draagt van een begaan strafbaar feit is bevoegd daarvan aangifte of klacht te doen (artikel 161 Sv). Dit is geen plicht, het is een recht van de aangever. Hij bepaalt of hij wel of geen aangifte doet. De opsporings-ambtenaar is gehouden de aangifte op te nemen, dat is geen keuze. Als er een verdenking van een strafbaar feit is, dan moet aangifte worden opgenomen als de aangever daarom verzoekt. Voormelde betekent niet dat er een plicht tot onderzoek is. In Nederland geldt het opportuniteitsbeginsel, hetgeen inhoudt dat de officier van justitie bepaalt of onderzoek en/of vervolging wordt ingesteld naar aanleiding van de aangifte.
Nu is de aangever niet altijd vrij in het doen van aangifte. Voor twee categorieën van delicten geldt een aangifteplicht: de zware feiten opgenomen in artikel 160 Sv en specifieke feiten waarvan openbaar colleges of ambtenaren kennis dragen (162 Sv).
De wetgever duidt de noodzaak van de ambtelijke aangifteplicht als volgt: “Hetgeen voor particulieren eene bevoegdheid is, wordt hier voor openbare colleges en ambtenaren tot een verplichting verklaard ten aanzien van strafbare feiten, waarvan zij in de uitoefening hunner bediening kennis bekomen. Deze verplichting is beperkt tot het geval, dat de ambtenaar niet zelf met de opsporing van het strafbaar feit is belast, wijl dan de nakoming van de algemeene voorschriften betreffende de opsporing, de voorkeur verdient. De verplichting is overigens algemeen en geldt ook wanneer b.v. hoofden eener ambtelijke administratie' van oordeel zijn, dat een door een ondergeschikte gepleegd strafbaar feit beter disciplinair kan worden afgedaan. De vraag of straks moet worden vervolgd, staat ter beantwoording van het openbaar ministerie, dat bij zijn beoordeeling met de wenschen der administratie kan rekening houden.”[180]

---

179 Hof 's-Gravenhage 09-02-2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BP3808
180 Tweede Kamer, vergaderjaar 1925-1926, 286, nr. 3, pag. 102.

2.4.5.2 Regelgeving

Het recht tot het doen van aangifte is opgenomen in artikel 161 Sv.

Artikel 161 Sv
Ieder die kennis draagt van een begaan strafbaar feit is bevoegd daarvan aangifte of klachte te doen.

Hiertegenover staat de plicht tot het doen van aangifte in specifieke omstandigheden.

Artikel 160 Sv	
1	Ieder die kennis draagt van een der misdrijven omschreven in de artikelen 92-110 van het Wetboek van Strafrecht, in Titel VII van het Tweede Boek van dat Wetboek, voor zoover daardoor levensgevaar is veroorzaakt, of in de artikelen 287 tot en met 294 en 296 van dat wetboek, van menschenroof of van verkrachting, is verplicht daarvan onverwijld aangifte te doen bij een opsporingsambtenaar. Gelijke verplichting geldt ten aanzien van een ieder die kennis draagt van een terroristisch misdrijf.
2	De bepaling van het eerste lid is niet van toepassing op hem die door de aangifte gevaar zou doen ontstaan voor eene vervolging van zichzelven of van iemand bij wiens vervolging hij zich van het afleggen van getuigenis zou kunnen verschoonen.
3	Evenzoo is ieder die kennis draagt dat iemand gevangen gehouden wordt op eene plaats die niet wettig daarvoor bestemd is, verplicht daarvan onverwijld aangifte te doen bij een opsporingsambtenaar.

Artikel 162 Sv	
1	Openbare colleges en ambtenaren die in de uitoefening van hun bediening kennis krijgen van een misdrijf met de opsporing waarvan zij niet zijn belast, zijn verplicht daarvan onverwijld aangifte te doen, met afgifte van de tot de zaak betrekkelijke stukken, aan de officier van justitie of aan een van zijn hulpofficieren, a. indien het misdrijf is een ambtsmisdrijf als bedoeld in titel XXVIII van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht, dan wel b. indien het misdrijf is begaan door een ambtenaar die daarbij een bijzondere ambtsplicht heeft geschonden of daarbij gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid of middel hem door zijn ambt geschonken, dan wel c. indien door het misdrijf inbreuk op of onrechtmatig gebruik wordt gemaakt van een regeling waarvan de uitvoering of de zorg voor de naleving aan hen is opgedragen.
2	Zij verschaffen de officier van justitie of de door deze aangewezen hulpofficier desgevraagd alle inlichtingen omtrent strafbare feiten met de opsporing waarvan zij niet zijn belast en die in de uitoefening van hun bediening te hunner kennis zijn gekomen.
3	De bepalingen van het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing op de ambtenaar die door het doen van aangifte of het verschaffen van inlichtingen gevaar zou doen ontstaan voor een vervolging van zich zelf of van iemand bij wiens vervolging hij zich van het afleggen van getuigenis zou kunnen verschonen.
4	Gelijke verplichtingen rusten op rechtspersonen of organen van rechtspersonen wier taken en bevoegdheden zijn omschreven bij of krachtens de wet, voor zover daartoe bij algemene maatregel van bestuur aangewezen.

5	Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen voorschriften worden gegeven in het belang van een goede uitvoering van dit artikel.
6	De aangifte van misdrijven, bedoeld in het eerste lid onderc, kan in overleg met de officier van justitie en met inachtneming van de voorschriften, als bedoeld in het vorige lid, nader worden beperkt.
7	De voordracht voor een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in het vierde of vijfde lid, wordt niet gedaan dan nadat het ontwerp in deNederlandse Staatscourant is bekend gemaakt en sedert de dag waarop de bekendmaking is geschied twee maanden verstreken zijn.

De voorwaarden waaraan een aangifte moet voldoen is opgenomen in artikel 163 Sv.

Artikel 163 Sv	
1	De aangifte van eenig strafbaar feit geschiedt mondeling of schriftelijk bij den bevoegden ambtenaar, hetzij door den aangever in persoon, hetzij door een ander, daartoe door hem van eene bijzondere schriftelijke volmacht voorzien.
2	De mondelinge aangifte wordt door den ambtenaar die haar ontvangt, in geschrifte gesteld en na voorlezing door hem met den aangever of diens gemachtigde onderteekend. Indien deze niet kan teekenen, wordt de reden van het beletsel vermeld.
3	Indien de aangever of diens gemachtigde de Nederlandse taal niet of onvoldoende begrijpt of spreekt, wordt hij in staat gesteld aangifte te doen in een taal die hij begrijpt of spreekt of ontvangt hij de nodige taalkundige bijstand.
4	De schriftelijke aangifte wordt door de aangever of diens gemachtigde ondertekend. De aangifte kan langs elektronische weg worden overgedragen met behulp van een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen elektronische voorziening, voor de in die voorziening toegestane feiten.
5	De aangever ontvangt een kopie van de aangifte dan wel een kopie van het proces-verbaal van aangifte.
6	Indien het belang van het onderzoek dit vergt ontvangt de aangever een schriftelijke bevestiging van zijn aangifte, in afwijking van het bepaalde in het vijfde lid.
7	De aangever ontvangt, indien hij de Nederlandse taal niet of onvoldoende begrijpt of spreekt, op zijn verzoek een vertaling van een schriftelijke bevestiging van de aangifte, in een taal die hij begrijpt.
8	De schriftelijke volmacht, of, zoo zij voor een notaris in minuut is verleden, een authentiek afschrift daarvan, wordt aan de akte gehecht.
9	Tot het ontvangen van de aangiften bedoeld in de artikelen 160 en 161, zijn de opsporingsambtenaren, en tot het ontvangen van de aangiften bedoeld in artikel 162, de daarbij genoemde ambtenaren verplicht.
10	Artikel 156 is van toepassing.

2.4.5.3 De aangifte

De aangifte is vormvrij. Deze kan mondeling of schriftelijk worden gedaan en worden ingediend bij elke daartoe bevoegde ambtenaar. Het is wel van belang dat de aangever degene is die het misdrijf heeft meegemaakt. Aangifte

via 'van horen zeggen' komt voor (vooral in zedenzaken door de ouders), maar is niet zonder risico. Zo geldt bij menig gemeente een protocol geweld tegen medewerkers van de publieke sector, waarbij het de teamleider van de gemeentelijke afdeling is die de aangifte doet. Maar die kan niet verklaren uit eigen waarneming. Het slachtoffer van het geweld moet wel op enig moment door de politie gehoord worden. Wordt dit nagelaten, dan volgt vrijspraak.[181]

Een gedane aangifte kan niet ingetrokken worden. Er kan wel een melding van intrekking worden gedaan en de rechter kan daar rekening mee houden, maar het laat de oorspronkelijke aangifte in stand. De rechter mag de intrekking negeren.

> Het Hof stelt vast dat de afgelegde verklaring van het slachtoffer inzake het huiselijk geweld wordt ondersteund door de waarnemingen van de politie en de huisarts. Het Hof heeft hieruit de overtuiging bekomen dat de verdachte het slachtoffer heeft mishandeld. Dat zij in een later stadium zowel bij de raadsheer-commissaris als ter terechtzitting in hoger beroep haar eerder afgelegde verklaringen heeft ingetrokken, maakt dit niet anders.[182]

Het doen van een valse aangifte is strafbaar op grond van artikel 188 Sr. Hierbij is niet relevant of de valse aangifte later is ingetrokken.[183] Dat is geen vrijwillige terugtred, het feit is al gepleegd.

Nu vervult de aangifte een tweeledig doel: het kan de verdenking voor het opstarten van een strafrechtelijk onderzoek opleveren, maar het is ook een bewijsmiddel. Een aangifte is een getuigenverklaring, de aangever is immers getuige van het delict. Dit betekent dat net als bij andere bewijsmiddelen de betrouwbaarheid ervan onderzocht dient te worden.

> De getuigenverklaringen verschillen op fundamentele punten met de aangifte. Gelet op de terughoudendheid waarmee de verklaringen van aangeefster worden gebruikt vindt de aangifte onvoldoende steun in de overige bewijsmiddelen. Vrijspraak.[184]

> De verklaringen van aangeefster en haar vader verschillen sterk van elkaar. Dit raakt niet alleen de betrouwbaarheid van de verklaringen, maar brengt mee dat de aangifte geen steun vindt in de verklaring van de vader van de aangeefster. Vrijspraak.[185]

> In een verkrachtingszaak geeft aangeefster na de aangifte geen antwoord op vragen van de politie. Dit roept de vraag op waarom niet. Ook roept het vragen op over het waarheidsgehalte van haar aangifte. Het Hof stelt vast dat een zeer groot deel van hetgeen aangeefster heeft verklaard (ook) past binnen de verklaring van de verdachte over het vrijwillige karakter van de seksuele handelingen die plaatsvonden. Hierdoor bestaat dusdanige gerede twijfel over de betrouwbaarheid van de aangifte dat het Hof het overtuigende bewijs voor verkrachting niet aanwezig acht. Vrijspraak.[186]

---

181 Hof Arnhem-Leeuwarden 28-10-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:8629
182 Hof Amsterdam 21-01-2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:339
183 Hoge Raad 02-03-1902, W. 7735; Hoge Raad 04-12-2018, ECLI:NL:HR:2018:2245
184 Hof Arnhem 21-12-2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BK7206
185 Hof Amsterdam 19-02-2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:2158
186 Hof Arnhem-Leeuwarden 08-03-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:1717

De betrouwbaarheid raakt niet alleen de bewijswaarde van de aangifte, het kan ook de redelijkheid van de verdenking aantasten. Zo kan een aangifte voldoende verdenking opleveren tegen een verdachte om dwangmiddelen in te zetten, maar als deze onvoldoende betrouwbaar is dan vervalt de redelijke verdenking van schuld en is inzet van dwangmiddelen niet (meer) toegestaan. Zoals uit voormelde voorbeelden blijkt wordt de betrouwbaarheid pas getoetst na nader onderzoek. Dit betekent dat op het moment van aangifte de betrouwbaarheid niet snel in twijfel getrokken zal kunnen worden, tenzij evident duidelijk is dat de aangifte niet juist is.

2.4.6 Klacht

2.4.6.1 Algemeen

Voor bepaalde delicten heeft de wetgever de eis gesteld dat een aangifte niet volstaat, er moet een klacht ingediend worden.[187] In tegenstelling tot de aangifte kan de klacht (gedurende een periode) wel ingetrokken worden. Dit betekent dat het openbaar ministerie dan niet ambtshalve tot vervolging mag overgaan.
In de wetsgeschiedenis is het belang van de klacht ten opzichte van de aangifte als volgt verwoord bij behandeling van delict belaging: "Ondergetekenden zijn van mening dat het aan het slachtoffer is om te beoordelen of hij of zij wil dat een strafvervolging wordt ingesteld. Bij het afwegen van die keuze kan het slachtoffer ook de mogelijkheid betrekken dat eventueel intieme details naar buiten zullen worden gebracht. Dit is de reden, waarom ondergetekenden ervoor kiezen het misdrijf van belaging tot een klachtdelict te maken. Wil een slachtoffer geen klacht doen van belagen, dan staat het politie en justitie niet vrij om strafvervolging in te stellen. Door het vereiste van het indienen van een klacht wordt het slachtoffer zich er van bewust dat de strafvervolging te zijner tijd kan leiden tot een confrontatie met de belager, bijvoorbeeld ter gelegenheid van het getuigenverhoor op de openbare terechtzitting."[188]

2.4.6.2 Regelgeving

De klachtgerechtigde is beschreven in artikel 64 Sr.

Artikel 64 Sr
Inzake een misdrijf dat alleen op klacht wordt vervolgd, is degene tegen wie het feit is begaan, tot de klacht gerechtigd.

[187] Klachtendelicten zijn: belediging (artikel 269, 270 en 271 Sr), schending van geheimen (artikel 272 en 273 Sr), schaking (artikel 281 Sr), dwang door smaad (artikel 284 Sr), belaging (artikel 285b Sr), diefstal door familie (artikel 316 Sr), afdreiging (artikel 318 Sr), afpersing en afdreiging door familie (artikel 319 Sr), verduistering door familie (artikel 324 Sr), bedrog door familie (artikel 338 Sr), onttrekking pandrecht door familie (artikel 348 Sr), vernieling door familie (artikel 353 Sr), afdrukken klachtdelicten (artikel 420 Sr).
[188] Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25 768, nr. 5, p. 9.

”Een zelfstandig regt van klagen komt, behoudens het bepaalde bij de artt. (...) [270 en 281], uitsluitend toe aan hem tegen wien het misdrijf gepleegd is. Wat echter indien deze wegens zeer jeugdigen leeftijd of wel omdat hij, anders dan wegens verkwisting, onder curatele is gesteld, geacht moet worden buiten staat te zijn om te beoordeelen of zijn belang eene klagte medebrengt? Tot uitoefening van het regt van klagen is dan zijn wettige vertegenwoordiger in burgerlijke zaken bevoegd (art. 78, eerste lid). Maar het geval kan zich voordoen, b.v. bij familie-diefstal en daarmede verwante misdrijven, dat juist die vertegenwoordiger de persoon is tegen wien de klagte moet geschieden. De uitoefening van het regt van klagen moet dan toekomen aan hen die, buiten dan beklaagde, geacht moeten worden het familiebelang het best te kunnen beoordeelen, in den rang aangewezen bij art. 78, tweede lid.”[189]

De regeling voor de wettelijk vertegenwoordiger is uitgewerkt in artikel 65 Sr. De termijn waarbinnen de klacht moet zijn ingediend is opgenomen in artikel 66 Sr.

Artikel 66 Sr	
1	De klacht kan worden ingediend gedurende drie maanden na de dag waarop de tot klacht gerechtigde kennis heeft genomen van het gepleegde feit.
2	Indien degene tegen wie het feit is begaan, nadat de termijn een aanvang heeft genomen, is overleden, dan wel het recht tot het indienen van de klacht heeft verloren, verkregen of herkregen, loopt deze termijn zonder verlenging door.

Waarom een termijn? Waarom niet onbeperkt de klacht kunnen indienen? “Men moet niet aan een persoon tegen een ander een wettelijk zwaard in handen geven, waarvan hij jaren lang, gedurende den geheelen verjaringstermijn, gebruik zoude kunnen maken. Daarenboven eischt het maatschappelijk belang eene spoedige vervolging der misdrijven, en het mag dus niet aan de willekeur van den tot klagte geregtigde worden overgelaten, het instellen der publieke actie tot de uiterste grens van den verjaringstermijn op te houden.”[190]

De termijn van intrekking is opgenomen in artikel 67 Sr.

Artikel 67 Sr
Hij die de klacht indient, blijft gedurende acht dagen na de dag der indiening bevoegd deze in te trekken.

189 Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, eerste deel, H. D. Tjeenk Willink, pagina 495.
190 Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, eerste deel, H. D. Tjeenk Willink, pagina 498.

Waarom mag een klacht worden ingetrokken? “Is de klagt eenmaal ingediend, dan is de voorwaarde der vervolging vervuld en de klager moet het dan niet in zijne hand hebben, door op zijn in wettigen vorm geopenbaarden wil terug te komen, het werk der justitie ongedaan te maken. De politie en justitie mogen niet worden verlaagd tot werktuigen van den klager om geheel nuttelooze nasporingen en vervolgingen te doen, en het belang van den verdachte of beklaagde, dat de eenmaal aangevangen vervolging haren regelmatigen loop hebbe en tot eene regterlijke beslissing leide, weegt op zijn minst even zwaar als dat van den klager om de gevolgen zijner eigen vrijwillige handeling te voorkomen. Alleen is het wenschelijk om gedurende een zeer korten termijn vóór welks afloop, waar geen *periculum in mora* is, de zaak geheel kan blijven rusten, de gelegenheid te openen om klagten, die in eene oogenblikkelijke opwelling van drift zonder kalm beraad mogten zijn ingediend, weder in te trekken.”[191]

Nu bevat ook het Wetboek van strafvordering bepalingen inzake de klacht, uitgewerkt in de artikelen 161, 164 tot en met 166a Sv.

2.4.6.3 De klacht

De wet stelt dat het verzoek tot vervolging bij de klacht bepalend is. Dit betekent niet dat als het verzoek tot vervolging niet expliciet in de aangifte is opgenomen, dat er dan geen sprake van een klacht kan zijn. De klacht kan dan in de aangifte worden gelezen. “Voorwaarde is dat wordt vastgesteld dat de klager ten tijde van het opmaken van het stuk de bedoeling had dat een vervolging zou worden ingesteld.”[192]
De Hoge Raad vond de volgende vermelding in de aangifte voldoende om aan te nemen dat de vervolging gewenst was om als klacht op te vatten: "Ik wens te worden geïnformeerd over het verloop en de afdoening van de strafzaak."[193]

De opsporingsambtenaar kan de omissie van een wens tot vervolging ook herstellen door de aangever opnieuw te horen en te vragen of hij vervolging wenselijk acht. Dit gaat om de wens tot vervolging ten tijde van de aangifte, niet ten tijde van het latere verhoor. Zo’n herstel-pv wordt door de Hoge Raad geaccepteerd, ook als dat drie maanden na de aangifte is.[194] Dat dit later is dan artikel 67 Sr vereist is in dit geval niet bepalend omdat vastgesteld wordt dat de wens tot vervolging wel op tijd was.

---

191 Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, eerste deel, H. D. Tjeenk Willink, pagina 500.
192 Hoge Raad 11-01-1994, NJ 1994, 278; Hoge Raad 27-03-2012, ECLI:NL:HR:2012:BV6662; Hoge Raad, 03-07-2012, ECLI:NL:HR:2012:BW9970
193 Hoge Raad 27-03-2012, ECLI:NL:HR:2012:BV6662
194 Hoge Raad 18-02-2014, ECLI:NL:HR:2014:380

> Ontvankelijkheid openbaar ministerie ondanks het te laat indienen van de klacht. Uit het aanvullend proces-verbaal blijkt dat aangeefster reeds ten tijde van haar aangifte wilde dat verdachte vervolgd zou worden en dat zij deze vervolging nog steeds wenst. Het Hof stelt vast dat aangeefster ten tijde van het opmaken van de aangifte onmiskenbaar de bedoeling had dat vervolging zou worden ingesteld.[195]

> Is op 29 mei 2008 naast aangifte ook klacht gedaan? Ja. Bij de aangifte van klaagster op 29 mei 2008 is, blijkens een aanvullend proces-verbaal van 3 februari 2010, het klachtformulier destijds abusievelijk niet opgemaakt. Dit is pas op 26 augustus 2008 gebeurd. Uit dat later opgemaakt klachtformulier volgt dat de aangeefster op 29 mei 2008 tevens klacht heeft gedaan. Dat het formulier later is opgemaakt en ondertekend doet daar naar het oordeel van het Hof niet aan af. Daarbij komt dat naar het oordeel van het Hof in de aangifte de wens tot strafvervolging op zichzelf reeds afdoende tot uitdrukking komt. Aangeefster verklaart dat ze op de hoogte wil worden gehouden van het verloop van de strafzaak. Daarnaast geeft ze in de aangifte aan dat ze bang is dat de belaging opnieuw begint en dat ze daarom aangifte doet. Anders dan de raadsman is het Hof van oordeel dat uit deze uitspraken, in onderlinge samenhang met de rest van de aangifte, voornoemde wens afdoende blijkt. De slotsom luidt dan ook dat aangeefster haar klacht heeft ingediend binnen de termijn als bedoeld in artikel 66 Sr en dat het openbaar ministerie in zijn vervolging kan worden ontvangen.[196]

Maar kan de wilsbepaling niet binnen de termijn van drie maanden worden geplaatst, dan is termijnoverschrijding fataal en vervolging onmogelijk.

> Het Hof stelt vast dat aangeefster op 9 november 2011 aangifte heeft gedaan van belaging. Eerst op 27 augustus 2012 heeft zij een klacht ingediend tegen de verdachte met het verzoek om tot vervolging over te gaan. Op grond van artikel 66, eerste lid, Sr dient een klacht binnen drie maanden na de dag waarop de tot klacht gerechtigde kennis heeft genomen van het gepleegde feit te worden ingediend. Nu deze termijn (ruim) is overschreden, kan het openbaar ministerie niet worden ontvangen in de vervolging. Het openbaar ministerie zal derhalve niet-ontvankelijk worden verklaard in de vervolging van de ten laste gelegde belaging.[197]

Waarom mag afgeweken worden van de termijn? “Blijkens wetsgeschiedenis steunt deze door klachtvereiste gecreëerde afhankelijkheid der vervolging van wil van hem tegen wie misdrijf is gepleegd op mogelijkheid dat bijzonder belang groter nadeel lijdt door instellen dan openbaar belang door niet-instellen der strafactie. Bijzonder belang is hierin gelegen dat ongewenste ruchtbaarheid die door de door delict getroffene als pijnlijk wordt ervaren, wordt vermeden. Dit belang is in geval waarin klacht is vereist, niet in het geding indien klacht weliswaar niet voldoet aan wettelijke eisen van art. 163 en/of art. 164 Sv maar vaststaat dat klachtgerechtigde vervolging heeft gewenst. In art. 66.1 Sr is bepaald dat klacht kan worden ingediend gedurende 3 maanden na dag waarop klachtgerechtigde kennis heeft genomen van feit. O.g.v. memorie van toelichting bij ontwerpwetboek moet worden aangenomen dat klachtgerechtigde zijn bevoegdheid slechts gedurende in wet genoemde klachttermijn kan uitoefenen. Dat betekent dat indien voor instellen van vervolging klacht is vereist en klacht niet is inge-

195 Hof Arnhem 05-02-2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BH2022
196 Hof Arnhem 16-03-2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM0952
197 Hof Amsterdam 04-04-2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1380

diend binnen 3 maanden nadat klachtgerechtigde heeft kennis genomen van delict, vervolging daarop afstuit. Ingeval klacht weliswaar niet voldoet aan alle formele wettelijke eisen of niet is ingediend bij bevoegde ambtenaar, maar vaststaat dat klachtgerechtigde vervolging heeft gewenst, zal van die wens binnen die termijn moeten zijn gebleken."[198]

Uit de wetsgeschiedenis van artikel 285b Sr en uit de ratio van het klachtvereiste kan worden opgemaakt dat iedere klachtgerechtigde zelf de wens tot vervolging in een klacht moet neerleggen.[199]

> In casu ontbreekt een klacht van de echtgenoot (de schoonzoon). Echter, gelet op het feit dat de dochter mede aangifte heeft gedaan namens haar echtgenoot, de dochter uitdrukkelijk heeft verzocht tot vervolging van de verdachte over te gaan alsmede gelet op de verklaring van de schoonzoon, stelt het Hof vast dat ook de schoonzoon de bedoeling had dat een vervolging tegen de verdachte zou worden ingesteld.[200]

> 's Hofs kennelijke oordeel dat de klacht van het slachtoffer tevens kon worden beschouwd als een klacht van zijn echtgenote in de zin van artikel 285b, tweede lid, Sr is onjuist. De Hoge Raad verwijst naar HR LJN AQ4289. Het Hof heeft zijn oordeel dat ook ten aanzien van de kinderen van het slachtoffer is voldaan aan het klachtvereiste van artikel 285b, tweede lid, Sr ontoereikend gemotiveerd, nu over de leeftijd van de kinderen niets is vastgesteld en artikel 65 Sr bepaalt dat, indien de klachtgerechtigde persoon de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, de klacht geschiedt door zijn wettelijke vertegenwoordiger in burgerlijke zaken.[201]

Nu moet de klager klagen wil een vervolging mogelijk zijn. Betekent dit dat de politie potentiële klagers niet actief mag benaderen, moeten de klachten spontaan komen? Neen. "Met strekking van klachtvereiste is evenmin in strijd dat n.a.v. opsporingswens van klachtgerechtigde door politie naspeuringen worden gedaan naar mogelijke andere slachtoffers. Dit zou anders zijn, wanneer tegen door mogelijk slachtoffer uitdrukkelijk kenbaar gemaakte wens in, (nadere) onderzoekhandelingen zouden worden geïnitieerd dan wel voortgezet, maar hieromtrent is door verdediging niets gesteld terwijl ook dossier daarvoor geen aanknopingspunt biedt. In het licht hiervan getuigt 's Hofs verwerping van gevoerd verweer niet van onjuiste rechtsopvatting en is zij ook niet onbegrijpelijk."[202]

Bij pluraliteit van klachtgerechtigden kan niet worden volstaan met één rechtsgeldige klacht.[203] Dus er mag geen verzamelklacht van klagers ingediend worden, elk moet zijn eigen klacht indienen.

198 Hoge Raad 04-12-2018, ECLI:NL:HR:2018:2242
199 Hof Den Haag 23-02-2015,ECLI:NL:GHDHA:2015:330
200 Hof Den Haag 23-02-2015,ECLI:NL:GHDHA:2015:330
201 Hoge Raad 26-04-2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1278
202 Hoge Raad 04-12-2018, ECLI:NL:HR:2018:2242
203 Hoge Raad 02-11-2004, ECLI:NL:HR:2004:AQ4289